

UiT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Institutt for sosiologi, statsvitenskap og
samfunnsplanlegging

"Cybermakt"

Informasjonsaktivistene

—

Maria Bentzen

Masteroppgave i sosiologi, november 2016

Forord

Jeg vil rette en stor takk til veilederen min, professor Anne Britt Flemmen, for hennes faglige støtte og veiledning under planleggingen og under selve skriveprosessen. Samarbeidet har vært veldig lærerikt, og ikke minst veldig hyggelig. Hennes engasjement og positive innstilling har vært en verdifull støtte og oppmuntring i arbeidet.

Jeg vil også takke foreldrene mine, May og Svein Bentzen, som har vært viktige støttespillere i prosessen. Jeg vil spesielt takke min far for all støtte og ikke minst for alle de gode diskusjonene vi har hatt om oppgaven. Dette har vært til uvurderlig hjelp for meg. Sist, men ikke minst vil jeg også takke samboeren min, Ola Gunder Anker-Henriksen, for hans tålmodighet og støtte under hele prosessen.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	I
Innholdsfortegnelse.....	III
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn og begrunnelse for prosjektet	2
2 Internett.....	3
2.1 11. September som vendepunkt	4
2.2 Hacktivismen	5
2.2.1 4Chan - "Internettets hatmaskin"	6
2.2.2 Anonymous	7
2.2.3 Anonymitet som verktøy.....	9
2.3 Kryptografi og "Cypherpunks"	10
2.3.1 Wikileaks	11
2.3.2 Wikileaks som Internettets "Robin Hood"	12
2.4 Informasjonsaktivister.....	13
2.5 "Slacktivismen"	14
2.6 Castells teori.....	15
2.6.1 Kommunikativ makt	15
2.6.2 Nettverksmakt	16
2.6.3 Tre former for makt	17
2.7 Kollektiv identitet	20
3 Cyberaktivismen	21
3.1 Anonymous	22
3.2 WikiLeaks	23
4 Metodologi.....	24
4.1 Kildekritikk	25
4.2 Diskursteoriens oppbygging	26
4.3 Diskursteoriens analytiske redskaper.....	27
4.4 Subjektposisjoner og gruppedannelse.....	29
4.5 Analyse	30
5 Kampen om informasjon.....	31
5.1 Den åpne informasjonsdiskursen	31
5.1.1 Den legitime maktdiskursen	34
5.1.2 Motmaktdiskursen.....	38
6 Subjektposisjoner.....	41

6.1	Kampen om definisjonsrett	43
7	Maktformidlere	45
7.1	Teori om sosiale bevegelser	47
8	Wikileaks og Anonymous som sosiale bevegelser	48
9	Internetworked social movements	51
9.1	WikiLeaks og Anonymous som "internetworked social movements"	52
10	Avslutning	53
11	Referanseliste	57

1 Innledning

Utbredelsen av internett og nettbasert kommunikasjon har gitt enkeltpersoner, interessegrupper og organisasjoner nye måter å påvirke samfunnet på. Denne påvirkningen gjennomføres gjennom ulike typer nettbaserte aktiviteter. En fellesbetegnelse for denne type aktivitet er "*cyberaktivisme*".

Opgavens tema, "cyberaktivisme", vil jeg møte ved å spørre:

- (1) *Hva kjennetegner cyberaktivismen og dens måte å påvirke samfunnet på?*
- (2) *Hvordan begrunner cyberaktivister sin aktivitet?*
- (3) *Kan cyberaktivist-grupper betraktes som sosiale bevegelser?*

På denne måten mener jeg å kunne gi oppgaven en logisk oppbygning. I utgangspunktet ser jeg på hvordan nettverkene fremstår og hvordan de søker å påvirke samfunnet. Dette danner en bakgrunn for en gjennomgang av hvordan de selv begrunner sin aktivitet. Ut fra disse vinklingene dannes videre et grunnlag for å kunne vurdere hvorvidt nettverkene kan betraktes som sosiale bevegelser.

Begrepet "*cyberaktivisme*" omfatter her alle former for nettbasert aktivisme, blant annet "*haktivisme*" og "*cypherpunking*" (Technopedia 1, 2016). I behandlingen av problemstillingene videre vil jeg særlig studere disse to formene, representert ved respektive hacktivistnettverket Anonymous og varslernettsstedet WikiLeaks.

Begrepet "*haktivisme*" er en forening av begrepene "*hack*" og "*activism*" (Dictionary.com, 2016). En hacker anvender digitale verktøy for å få tilgang på andres datasystemer, ofte med hensikt å stjele informasjon, sabotere eller hindre andre i å få tilgang (ibid). En aktivist forsøker å fremme en sak gjennom ulike protesthandlinger (Store norske leksikon, 2009). "*Haktivisme*" kan derfor forstås som en aktivismeform der man anvender digitale virkemidler for å få frem et politisk budskap (Cambridge Dictionary, 2016).

Begrepet "*cypherpunk*" gir assosiasjoner til to sentrale elementer i denne formen for aktivisme: "*cyber*" og "*encryption*". Cypherpunks anvender kryptografi og anonymiserende teknologi som et verktøy for å påvirke politisk forhold (Your Dictionary, 2010).

Anonymous er et verdensomspennende hacktivistnettverk, som blant annet kjemper for informasjons- og ytringsfrihet. Nettverket har for eksempel utført cyberangrep mot Vatikanet, Scientologikirken og terrororganisasjonen IS (Ekko, 2015).

WikiLeaks er en multinasjonal medieorganisasjon og et varslernettverk, som også blir betraktet som et dokumentbibliotek (WikiLeaks, 2015). Organisasjonen publiserer hemmeligstemplede originaldokumenter som de mottar fra anonyme varslere over hele verden (ibid).

For å svare på den første delen av problemstillingen vil jeg gi en presentasjon av WikiLeaks og Anonymous, og hvordan de gjennomfører sine aksjoner. Dette vil jeg knytte opp mot Manuell Castells teori- og begrepsmodell om kommunikativ makt, nettverksmakt og kollektiv identitet.

For å svare på andre del av problemstillingen vil jeg gjøre en diskursanalyse av tilgjengelige dokumenter, blant annet artikler, videoer, informasjonssider og nyhetsstoff. Her vil jeg se på hvilke diskurser som føres av nettverkene og hvilke diskurser de utfordrer.

Anonymous og WikiLeaks har større utstrekning i tid og rom enn mange andre sosiale bevegelser. De er også organisert på andre måter enn tradisjonelle aktivistgrupper. Jeg vil derfor se på om det kan være fruktbart å betrakte Anonymous og WikiLeaks som sosiale bevegelser. For å svare på dette vil jeg presentere sosiologiske teorier om sosiale bevegelser og forsøke å knytte teorien opp mot nettverkene.

1.1 Bakgrunn og begrunnelse for prosjektet

På internett kan vi i dag finne virtuelle nettverk for de fleste livs- og samfunnsområder. Eksempler på dette er politiske og kultur-relaterte grupper, og helse- og hobby-relaterte organisasjoner. Tilgjengeligheten til den nye teknologien har ført til at vanlige samfunnsmedlemmer har fått nye funksjoner i samfunnet. En av de store nyvinningene som har bidratt til dette er smarttelefonen. Smarttelefonen har blant annet gjort vanlige samfunnsmedlemmer til "amatør-journalister" (Economist, 2013). De er ofte på åstedet før media og kan dokumentere og publisere hendelser på sosiale medier. Denne teknologiske utviklingen har ført til at vi får mer informasjon om hva som skjer i verden, og informasjonen blir raskere tilgjengelig for oss enn tidligere.

Internett har blitt en sentral arena for politiske grupper. Enkelte politiske aktører og nettverk er spesielt "flinke" til å benytte seg av de nye sosiale mediene. De er bevisste på hvordan de kan benytte seg av mediene for å informere om sine formål og interesser. Gjennom dette søker de økt oppslutning. Det er for eksempel antatt at Donald Trumps aktivitet på sosiale medier, både før og under presidentvalgekampen, kan ha hatt betydning for hans overraskende valgseier (The Conversation, 2016). Terrornettverket ISIS har på den annen side tatt i bruk sosiale medier i sin krigføring for et verdensomspennende islamsk imperium (The Atlantic, 2015). Gjennom hovedkanaler som Twitter og YouTube sprer de propaganda og videoer av terrorhandlinger de har begått. IS har også laget en rekke "Hollywood-inspirerte" propagandavideoer som fremstår som relativt sofistikerte i sin tekniske og retoriske presentasjon (Daily Mail, 2014). Tilgjengeligheten av et slike globale "talerør" har skapt muligheter, men også store utfordringer for verdenssamfunnet, blant annet fordi det ikke eksisterer noen tilfredsstillende internasjonal lovgivning for internett (Zimmermann, 2014).

Internett har fått, og vil også i framtiden ha betydning for vår livsverden og for samfunnsutviklingen. Ettersom teknologien stadig er i endring, kan vi anta at denne utviklingen vil fortsette og endog forsterkes. Dette gjør digital sosiologi til et viktig og aktuelt forskningsfelt i og for fremtiden. For å holde tritt med utviklingen her bør og vil sosiologien stadig måtte oppdatere seg og fornye sine forskningsdisposisjoner. Forskning på dette området er ikke bare viktig for sosiologien, men også for samfunnets og samfunns-byggenes evne til å reflektere over teknologiens muligheter og utfordringer.

2 Internett

Forgjengeren til internett ble kom på slutten av 1960-tallet, og var et resultat av et prosjekt utført av det amerikanske forsvarsdepartementets direktorat for forskning- og utviklingsprosjekter, "Defence Advanced Research Project Agency" (DARPA) (Store norske leksikon 1, 2014). Målet med prosjektet var å ruste opp og styrke militær teknologi. Prosjektet resulterte i datatransportnettverket "INTERNET" (Store norske leksikon 2, 2015). Den nye teknologien var på dette tidspunkt kun tilgjengelig for utdanningsinstitusjoner og forsknings- og utviklingsavdelinger i bedrifter (ibid). I 1986 ble teknologien faset ut til fordel for det nye og forbedrede datatransportnettverket som fikk navnet "Internett" (ibid). I 1990 ble teknologien tilgjengelig for kommersielt bruk. Det ble etterhvert vanligere at også private husstander hadde tilgang til internett (ibid).

Den første utgaven av "*World Wide Web*" ble utviklet i 1991 (Store norske leksikon 3, 2015). *Web 1.0* var enveiskommuniserende og hadde statiske websider som brukerne ikke kunne påvirke (Technopedia, 2016). All programvaren som ble utviklet i denne perioden var tilgjengelig for nedlastning, men kodene til programvaren var utilgjengelige for brukerne. Det var derfor ikke mulig for brukerne å gjøre endringer, eller utarbeide ny programvare fra det eksisterende (ibid).

Web 2.0 introduserte *brukergenerert innhold* og interaktive nettjenester (ibid). Denne teknologien gjorde det mulig for brukere å påvirke websidenes innhold, samtidig som at all programvare hadde åpen kildekode som kunne videreutvikles.

Utviklingen la grunnlaget for fremveksten av det som Manuel Castells senere omtaler som en "*hacker kultur*" (Howard, 2011:57). Han anvender dette begrepet om den tekno-meritokratiske kulturen som oppstod i kjølvannet av Web 2.0, der samarbeid og informasjonsdeling ble viktig for å videreutvikle nettbaserte prosjekter (ibid).

2.1 11. September som vendepunkt

I løpet av de siste 25 årene har informasjonsteknologien utviklet seg fra å være et administrativt verktøy til å bli et strategisk instrument for militær-, industri- og administrasjonsvirksomhet (Nato Nytt, 2011). Teknologiens økende betydning for viktige samfunnsområder har skapt nye sikkerhetsmessige utfordringer (ibid). Som følge av dette har cyberdomenet blitt anerkjent som "*den femte krigsarena*" (Economist, 2010).

Etter terrorangrepene i USA i 2001 endret det globale trusselbildet seg (Nato Nytt, 2011). Truslene hadde ikke lenger en nasjonal avsenderadresse. Angrepene var også en påminnelse om at alt kunne anvendes som våpen i krigføring, til og med sivile fly (ibid). Dette medførte et økt fokus på forebygging av terrorisme i USA (Vegh, 2002). I den forbindelse gjorde myndighetene en rekke grep for å styrke kontrollen over internett. Det ble vedtatt nye lover som hadde stor innvirkning på sivile rettigheter, men som allikevel ble akseptert av folket på grunn trusselbildet som ble "tegnet" av myndighetene (ibid). Den nye lovgivningen tok sikte på å samle ulike former for dataangrep under en egen terrorbestemmelse (ibid). Bestemmelsene ga politiet rett til å holde terrormistenkte i varetekt over lengre tidsperioder uten å måtte ta ut siktelse. Det ble også innført dødsstraff for terrorangrep (ibid). Flere

aktivistgrupper var bekymret for utviklingen og fryktet at hacktivist, som hadde begått mindre lovbrudd, nå ville kunne straffes uforholdsmessig (ibid).

2.2 Hactivisme

Begrepet "*hactivisme*" er en sammenstilling av begrepene "*hacker*" og "aktivisme" (Standford, 2010). Begrepet "*hack*" er hentet fra programmeringsterminologi og betyr en rask og enkel løsning for å modifisere et programvare, eller en datamaskin (Dictionary.com 2). Den opprinnelige betydningen av begrepet var "*en som lager møbler med øks*" (Slaatta, 2002:45). Begrepet ble tatt i bruk av datafolk som en slags spøkefull hederstittel for datakyndige (ibid).

Den mest anvendte definisjonen er imidlertid hentet sikkerhetsverdenen. "Hacking" forstås her som et forsøk på å få tilgang til data fra en annen datamaskin, eller et datanettverk (Economic Times, 2016).

Begrepet "*aktivisme*" defineres som et forsøk på å skape sosiale endringer gjennom sivil ulydighet, demonstrasjoner og kampanjer (Store norske leksikon 3, 2009). Foreningen av disse begrepene kan derfor forstås som en aktivismeform der man forsøker å fremme et sosialt, eller politisk budskap ved bruk av nettbaserte virkemidler (Teglskov Jacobsen, 2014:17).

"Tjenestenektangrep" ("distributed denial of service") er en form for nettbasert "blokade" som utføres ved å overbelaste serveren til en hjemmeside med data, slik at hjemmesiden gjøres utilgjengelig (ibid). Det finnes flere måter å utføre disse angrepene på, men det er vanlig å anvende programvare som sender ut store mengder informasjon fra flere datamaskiner (ibid). De mer "kyndige" hackerne anvender også allerede hackede datamaskiner i angrepet, såkalte "*botnets*", eller "*zombie*"-datamaskiner (ibid).

Angrepet har ofte en tidsbegrenset effekt og får ingen varige konsekvenser for websider, eller servere (ibid). Denne formen for overbelastning skjer også i situasjoner der hensikten ikke er å sabotere, for eksempel når en hjemmeside tiltrekker seg et stort antall besøkende (ibid).

Hacktivist sammenlikner tjenestenektangrep med en fredelig demonstrasjon, eller en "lockout" (Daily Dot, 2014). Myndigheter anser imidlertid angrepsformen som en form for "virtuell krigføring" (Coleman, 2014: 6). Dette begrunnes med at Internett ikke kan regnes som en del av det offentlige rom ettersom alle operative web-domener er privateide (Daily

Dot, 2014). Tjenestenektangrep kan på denne måten sammenliknes med å demonstrere i hagen til privatpersoner (ibid).

Hackerangrep har også blitt en vanligere aksjonsform for cyberaktivister. Hacking utføres på ulike måter, blant annet ved å anvende programvare som gjør det mulig å knekke passord, og lure sikkerhetssystemer, slik at man får tilgang til data fra en annen datamaskin (Economic Times, 2016). Innenfor "hacker-terminologien" skiller man mellom fire ulike typer hackerangrep. "*White hat hacking*" utføres på bestilling, for eksempel for å teste bedrifters sikkerhetssystemer (Wired, 2016). Hackere som har som intensjon å sabotere, eller stjele informasjon omtales ofte som "*black hat hackere*". Hackerangrep der motivasjonen kan fremstå som uklar refereres til som "*gray hat hacking*" (ibid). Uttrykket "*script kiddie*" anvendes om uerfarne hackere som er avhengig av ferdig-programmerte verktøy for å utføre et hackerangrep (The Free Dictionary, 2016).

2.2.1 4Chan - "Internettets hatmaskin"

Billedelingsforumet "4Chan" ble opprettet av 15 år gamle Christopher Poole i 2003 (Elite Daily, 2014). Pool var inspirert av det japanske billedelingsforumet 2Chan, som var et billedelingsforum for tegneserie-entusiaster (ibid). På grunn av stor popularitet utviklet 4Chan etterhvert også grupper for andre hobbyer, blant annet musikk, matlaging, litteratur og sport (ibid).

Den mest populære gruppen på 4Chan var gruppen ved navn *"/b/"*, også kjent som "*random board*" (Coleman, 2014:4). Kanalen hadde en "anti-regel policy" som ga brukerne en stor grad av frie tøyler til å diskutere og til å dele informasjon og bilder (Know Your Meme, 2003). Det var imidlertid noen få regler. Det for eksempel ikke tillatt å distribuere barnepornografi eller å planlegge ulovlige "raider" (ibid). Som følge av gruppens relativt høye toleranse, ble den ofte oppsøkt av aktører som hadde til hensikt å henge ut enkeltpersoner, eller organisasjoner (Coleman, 2014: 4).

Forumets medlemmer skal ha gått sammen om å gjennomføre en rekke cyberangrep (Coleman, 2014:4). De skal for eksempel ha bestilt et hundretalls pizzaer, taxier, til og med SWAT-styrken (taktisk politi-enhet i USA) til intetanende ofre (ibid:4).

Kulturen innad i gruppen handlet om å sjokkere og skape reaksjoner. Dette ble ofte gjort ved å legge ut forstyrrende innhold for "*lulz*" (Coleman, 2014:4). Begrepet "*lulz*" er en variant av

den engelske forkortelsen "lol" (laughing out loud), som brukes her for å beskrive en svart form for humor, som ofte går ut på å ha det moro på andres bekostning (ibid:11).

4Chan har hatt stor innflytelse på nettkulturen (Bernstein, Monroy-Hernández m.fl., 2011). Det var for eksempel 4Chans medlemmer som introduserte det populære internettfenomenet "memet" (Bernstein, Monroy-Hernández m.fl., 2011). Et "meme" er et humoristisk bilde, ofte av tegneseriefigurer, dyr, eller kjendiser med en humoristisk tekst (Gizmondo, 2013).

2.2.2 Anonymous

I 2008 ble en propagandavideo med skuespiller og scientolog, Tom Cruise, publisert på YouTube (Coleman, 2014:53). Videoen viste et intervju med skuespilleren der han fortalte om scientologers ekstraordinære evner (YouTube, 2008). Intervjuet vakte stor oppmerksomhet og ble omtalt i medier over hele verden (Coleman, 2014:53). Videoen ble også plukket opp av brukerne på 4Chan. Her ble den gjenstand for massiv kritikk og latterliggjøring (ibid:55). Scientologikirkens forsøk på å få fjernet videoen skapte enda sterkere reaksjoner hos brukerne, og førte til at nettverket allierte seg mot en ny "felles fiende"; Scientologikirken (Coleman, 2014:54).

Anonymous offentliggjorde sin "krigserklæring" i en video som først ble publisert på YouTube (Coleman, 2014:54). I videoen gikk de hardt ut mot Scientologikirken ved å kritisere kirken for å kneble yttringsfriheten ved å forsøke å fjerne intervjuet. De kritiserte også kirken for å hjernevaske sine medlemmer (ibid:57). "Cyberkrigen" med Scientologikirken fikk navnet "*Operation Chanology*" (ibid:57). Operasjonen gikk blant annet ut på å utføre en rekke tjenestenektangrep mot kirkens hjemmesider (ibid:60). De skal også ha nedringt scientologikirkens hjelpetelefon, fakset hundrevis av bilder av nakne kroppsdeler, bestilt pizzaer og eskortepiker til Scientologikirker over hele Nord-Amerika (ibid:5). Nettsamfunnet allierte seg også med noen av kirkens tidligere medlemmer med sammenfallende interesser om å sette et kritisk søkelys på kirken praksis (ibid:6).

Operasjonen tok en ny vending da Anonymous offentliggjorde en ny video med et "krigsbudskap" rettet mot Scientologikirken (ibid:6). Denne videoen ga nettverket internasjonal oppmerksomhet. Initiativet resulterte i at mennesker over hele verden tok til gatene for å demonstrere mot Scientologikirken (ibid:76).

Anonymous ble på dette tidspunktet ansett av omverdenen som "*hacktivist*" (ibid:68). Dette skal ha ført til interne diskusjoner og uenigheter om hva slags nettverk Anonymous egentlig skulle være (ibid:68). Uenighetene innad i nettverket førte til fremveksten av to rivaliserende grupper; "*lulz fags*" og "*moral fags*" (Encyclopedia Dramatica, 2015).

Gruppen omtalt som "*moral fags*" var positive til at Anonymous hadde fått sosial aksept (ibid). De ønsket at nettverket skulle anvende sin påvirkningskraft til noe positivt for samfunnet. "*Lulz fags*" var derimot kritiske til utviklingen, og ønsket å gå tilbake til det opprinnelige konseptet, "*lulzen*" (Coleman, 2014:68). I et forsøkt på å ta tilbake det gamle Anonymous, utførte "*lulz fags*"-gruppen et hackerangrep mot et amerikansk epilepsi-forum (ibid:6). Hackerne programmerte hjemmesiden til å vise blinkende bilder. Hackerangrepet skal ha fått alvorlige konsekvenser for flere av forumets brukere (ibid:69). Til tross for at deler av Anonymous tok avstand fra handlingen, og benektet nettverkets involvering, ble angrepet stående som en skamplett på rennomméet til Anonymous (ibid:69).

I 2011 organiserte nettverket "*Operation Cybergate*". Operasjonen gikk ut på å hacke IT-sikkerhetsfirmaet HBGary (Hacker Read, 2016). Angrepet var en hevnaksjon på bakgrunn av at firmaet hadde hevdet i media at de hadde klart å infiltrere Anonymous.

Det samme året hacket nettverket barnepornografisiden "*Lolita City*". I denne forbindelse offentliggjorde nettverket navnene på 1589 av nettstedets medlemmer (ibid).

I 2015 utførte nettverket et hackerangrep mot Donald Trumps hjemmeside (ibid). Angrepet var en reaksjon på Trumps uttalelser om å nekte muslimer innreise til USA. Et av medlemmene i Anonymous skal også ha stått bak et hackerangrep på verdens handelsorganisasjon, der navn og adresser tilhørende 2100 tjenestemenn, fra ulike nasjoner, ble offentliggjort (ibid).

Det samme året utførte en undergruppe av Anonymous et hackerangrep mot en av terrororganisasjonen IS sine propaganda-sider (ibid). Hackereren skal ha endre tekstinnholdet på hjemmesiden og lagt inn reklame for medikamenter som Viagra og Prozac. Anonymous har imidlertid utført flere operasjoner mot IS. Anonymous iverksatte "#OPParis" for å hevne terrorangrepene i Paris (ibid). Under denne operasjonen utførte nettverket en rekke tjenestenektangrep mot organisasjonens propagandasider (RT, 2015). De skal deriblant ha gjort 5500 Twitter-kontoer utilgjengelige (ibid).

I 2011 ble et Anonymous-medlem kidnappet av narkokartellet, Loz Zetas, i Veracruz, Mexico (Huffington Post, 2011). Anonymous-medlemmet hadde deltatt i "#Operation Paperstorm", som var en aksjon mot meksikanske narkotikakarteller. I et forsøk på å få løslatt medlemmet, truet Anonymous med å offentliggjøre 25000 hackede e-poster som avslørte kommunikasjon og samarbeid mellom kartellets medlemmer og myndighetene (ibid). Truslene fra Anonymous skal angivelig ha ført til at kartellet slapp Anonymous-medlemmet fri (NBC News, 2011).

2.2.3 Anonymitet som verktøy

Navnet "*Anonymous*" er hentet fra 4Chan der alle medlemmene skriver under dette brukernavnet (Bustle, 2015). Navnet representerer et sentral aspekt ved nettverkets virksomhet; anonymitet. Ettersom Anonymous ofte anvender ulovlige metoder for å fremme sine budskap, er de også avhengige av å minimalisere risikoen for å kunne bli straffeforfulgt. For å beskytte sin identitet anvender hacktivistene VPN-systemer som vanskeliggjør lokalisering av brukerne (Anon HQ, 2016). De anvender også anonymiserende informasjonssystemer som TOR og I2P, som gjør det mulig for brukere å ferdes anonymt på internett (ibid).

Disse systemene gir brukerne også tilgang til det såkalte "*deep web*", hvor man finner webinnhold som ikke er tilgjengelig gjennom vanlige søkemotorer (Bright Planet, 2014). En del av denne weben er også bevisst forsøkt skjult, og har derfor fått navnet "*Dark web*" (ibid). "*Dark web*" har blitt en arena for ulik illegal virksomhet, blant annet narkotikasalg og distribusjon av barnepornografi (Pc Advisor, 2016). Mye av kommunikasjonen mellom Anonymous-medlemmene foregår også her. Her kan de planlegge nye operasjoner og utveksler hackerteknikker uten å bli overvåket av myndigheter (Naked Security, 2016).

Den historiske personen Guy Fawkes har blitt et fremtredende symbol for Anonymous (The Independent, 2015). Nettverket anvender blant annet en maske av Fawkes ansikt i gatedemonstrasjoner og videoer (jfr. bilde på forside). Guy Fawkes var en av hovedmennene bak kruttsammensvergelsen mot kong Jakob den første i England 1605 (Store norske leksikon 4, 2015). Masken ble først tatt brukt i filmatiseringen av Alan Moores tegneserie "V for Vendetta" i 2006 (NRK, 2011). Filmen var inspirert av historien til Guy Fawkes og handler om anarkisten "V" som ønsker å frigjøre England fra et totalitært styre (ibid).

Masken har en åpenbar funksjon ved å skjule demonstrantenes identitet. Anonymous har imidlertid uttalt at den også har en større symbolsk betydning (Anon HQ, 2014). For aktører

som selv ikke deltar i operasjonene, ønsker Anonymous at masken skal symbolisere årvåkenhet, og at noen andre passer på fellesskapets interesser. For aktivistene mener de at masken er et symbol for håp om at sosial endring vil skje (ibid).

Anonymous mener selv at de ikke er en organisasjon, men omtaler seg som en "skuddsikker idé" som alle kan adoptere (Anon HQ, 2016). Nettverket kan forstås som et cellenettverk bestående av mange enkeltceller, som opererer både på egenhånd, men også kollektivt (Dagens næringsliv, 2014). Nettverket har en flat struktur uten noen overordnet organisatorisk kjerne, eller leder. Det er heller ingen formell innmeldingsprosess. Alle kan delta (Anon HQ, 2016). Medlemmene står derfor fritt til å ta initiativ til nye operasjoner. Dette fører til at nettverket har et bredt spekter av kjernesaker og handlingsmotiver. Utad kan det se ut som at nettverket har et felles ansikt, men diversiteten innad i gruppen har skapt uenigheter og interessekonflikter (Coleman, 2014:49). Enkelte medlemmer hevder at de interne kampene er en sentral og viktig del av konseptet "Anonymous" (ibid).

2.3 Kryptografi og "Cypherpunks"

Krypteringsteknologi var tidligere forbeholdt militæret og etterretningstjenesten (Ny tid, 2015). Med kommersialiseringen av internett på 90-tallet, så man imidlertid et økt behov for at også bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner måtte ha egne krypteringsverktøy (ibid). Aktivistene fulgte også med denne utviklingen.

Begrepet "*cypherpunks*" anvendes om den nye aktivistformen som oppstod under denne perioden (The Verge, 2013). "Cypherpunkerne" var aktivister med spesifikk kompetanse innenfor programmering, som anvendte sine ferdigheter til å utvikle krypteringssystemer som kunne beskytte informasjon (Assange, 2012:1).

Utviklingen skapte utfordringer for myndighetene, som hadde behov for å kunne overvåke visse ekstreme politiske grupperinger. I 1993 la Clinton-administrasjonen frem et lovforslag om at myndighetene skulle kunne overvåke internettbrukere dersom det var mistanke om ulovlig aktivitet (The Verge, 2013). Forslaget åpnet også for å forby andre enn det offentlige å anvende krypteringssystemer (ibid). Dette ble møtt med stor motstand av "cypherpunkerne", og resulterte i en av de første kampene mellom borgere og myndigheter om rettigheter på internett (ibid).

Julian Assange er trolig den mest profilerte talspersonen for "cypherpunk"-filosofien. I boken *"Cypherpunks: Freedom and the Future of the Internet"* (2012) advarer han mot et postmoderne overvåknings-dystopi, der bare de med helt spesielle kunnskaper kan beskytte seg mot myndighetenes overvåkning (Assange, 2012:1). Assange mener at internett hadde potensial til å bli en ny og uavhengig sfære for samarbeid og informasjonsutveksling (ibid:2). Han mener imidlertid at myndighetene har sabotert dette ved å forsøke å kontrollere internett (ibid). Ved dette skisserer han en kamp mellom myndigheter og internettbrukere om kontroll over internett (ibid:2). Assange omtaler krypteringsteknologien som *"den nye verdens lov"*, og mener at teknologien er spesielt viktig for internettbrukere (ibid:3). Dette bygger på en forståelse av at krypteringsteknologien kan skape områder som er frie fra statens kontroll (ibid:5).

2.3.1 Wikileaks

I 2006 opprettet Julian Assange den multinasjonale non-profit medieorganisasjonen WikiLeaks (MIT Technology Review, 2016). Organisasjonen publiserer konfidensielt materiale av politisk-, etisk-, diplomatisk- og historisk betydning (WikiLeaks, About, 2011). WikiLeaks mottar dokumenter fra anonyme *"varslere"* over hele verden, og publiserer dokumentene i originalutgaver slik at leserne selv skal kunne danne seg en forståelse av materialet (ibid). Organisasjonen oppgir at de ikke publiserer materiale som er tilgjengelig i andre medier, eller som ikke vil kunne la seg verifisere (ibid).

Organisasjonen fungerer som et mellomledd i informasjonsutvekslingen mellom varslere og storsamfunnet. På denne måten unnslipper varslerne sanksjoner fra nasjonale myndigheter (WikiLeaks, about, 2011). WikiLeaks anvender også krypteringsteknologi for å beskytte seg selv og informantene under informasjonsutvekslingen (ibid). Organisasjonen har hovedkontor i Sverige, og er derfor underlagt svensk jurisdiksjon. Valget av lokalitet skyldes trolig at ytringsfriheten står sterkt i Sverige (Mail Online, 2010).

Nettverket til WikiLeaks består av 5 heltidsansatte og et nettverk av støttespillere, som blant annet er programmerere og journalister (Higgins, 2012:43). Ved å samarbeide med journalister og tradisjonell media får organisasjonen verifisert materialet, og sikret lekkasjene og organisasjonen publisitet (Scientific American, 2010). Blant organisasjonens

samarbeidspartnere finner man medieorganisasjoner som Dagbladet, Dagens Næringsliv, Le Monde, The Guardian og The New York Times (WikiLeaks, Partners, 2016).

2.3.2 Wikileaks som Internettets "Robin Hood"

Organisasjonen har stått bak en rekke lekkasjer som har skapt store utfordringer for myndigheter over hele verden. I 2006 publiserte WikiLeaks dokumenter som avslørte at den radikale militære lederen Sheikh Hassan Dahir Aweys hadde gitt ordre om å henrette flere regjeringsmedlemmer i Somalia (Journalen, 2006).

Ett år senere lekket de dokumentasjon som antydte at den tidligere presidenten in Kenya, Daniel arap Moi, hadde vært involvert i korrupsjon (ibid). En av de mest medieomtale lekkasjene var en video fra Irak som viste amerikanske soldater skyte 15 sivile fra et helikopter (Telegraph, 2010). To av ofrene var journalister på oppdrag for det internasjonale nyhetsbyrået Reuters.

WikiLeaks publiserte også retningslinjene for den amerikanske hærens behandling av fanger ved Guantánamo Bay (ibid). Dokumentene vakte oppsikt da de viste en kritikkverdig og inhuman behandling av innsatte. I likhet med Anonymous, har også WikiLeaks sørget for at Scientologikirken har fått uønsket oppmerksomhet, blant annet ved å publisere hemmelige dokumenter tilknyttet til kirkens virksomhet (ibid).

I 2009 publiserte organisasjonen private tekstmeldinger som ble sendt under terrorangrepet på World Trade Center (The Telegraph, 2010). Lekkasjen ble kritisert av medier for å fremstå som meningsløs og ikke i samfunnets interesse. WikiLeaks møtte kritikken med en uttalelse om publiseringene var ment til å bidra til å gi folk en bedre forståelse av hva som skjedde denne dagen (ibid).

Under presidentvalget i år lekket organisasjonen flere tusen e-poster stjålet fra mail-kontoen til demokratenes presidentkandidat, Hillary Clinton (RT, 2016). E-postene skal blant annet ha antydte at Clinton hadde kjennskap til at terrororganisasjonen IS mottok økonomisk støtte fra flere av USAs allierte (ibid). Lekkasjen skal også ha avslørt at Clintons kampanje hadde sponsorer utenfor USAs landegrenser. Det skal angivelig også ha kommet frem at det demokratiske partiet hadde forsøkt å motarbeide sin egen kandidat, og Clintons konkurrent, Bernie Sanders (RT, 2016).

2.4 Informasjonsaktivister

WikiLeaks og Anonymous anvender forskjellige metoder, men har som et felles mål å bidra til å skape økt gjennomsiktighet i samfunnet. De omtales derfor som "*informasjonsaktivister*" (Ibetimes, 2012). Nettverkene har også vist at de kan samarbeide, og at de på mange måter kan utfylle hverandre (ibid). Ettersom WikiLeaks angivelig ikke utfører egne hackerangrep, ønsker de samarbeid med hacktivistene for å få tilgang på ny informasjon (WikiLeaks, About, 2015). Anonymous skal blant annet ha gitt WikiLeaks over 5 millioner e-poster stjålet fra det private etterretningsforetaket Stratfor (Forbes, 2012). E-postene avslørte at firmaet hadde overvåket aktivister som kjempet for oppreisning for ofrene av industri-tragedien i Bhopal i India (ibid). Lekkasjen skal også ha avslørt at overvåkingen skal ha skjedd på bestilling av selskapet som eide fabrikken, Dow Chemical (Forbes, 2012).

WikiLeaks er avhengig av donasjoner for å kunne opprettholde sin virksomhet (WikiLeaks, donate, 2016). De økonomiske bidragene overføres ofte via nettbaserte betalingsportaler (ibid). I 2010 ble organisasjonen boikottet av flere av de anvendte betalingsportalene, blant annet Pay Pal og MasterCard (Pbs, 2010). Som en støtteerklæring iverksatte Anonymous "#Operation Payback" der de utførte en rekke tjenestenektangrep mot betalingsportalenes hjemmesider (ibid).

Til tross for nettverkene samarbeid, skal representanter for WikiLeaks ha forsøkt å distansere seg fra Anonymous (Alternet, 2012). Det har vært hevdet at dette kan skyldes at WikiLeaks ønsker å fremstå som en seriøs organisasjon og derfor ikke vil bli assosiert med Anonymous (ibid). Medlemmer av Anonymous har imidlertid uttalt at relasjonen mellom nettverkene er kompleks (Ibetimes, 2012). Det skal angivelig være medlemmer av Anonymous som også er aktive i WikiLeaks-nettverket (ibid). Medlemmene hevder også at WikiLeaks forsøk på å distansere seg er i tråd med medieorganisasjonens policy om å beskytte sine kilder (ibid).

Relasjonen mellom nettverkene har imidlertid også vært preget av noe uenighet. Anonymous skal angivelig ha tatt avstand fra WikiLeaks som følge av at organisasjonen gjorde endringer på sine hjemmesider (The Guardian, 2012). Endringene førte til at brukerne ble omdirigert til en donasjonsside når de forsøkte å gå inn på dokumentbiblioteket (ibid).

Anonymous skal også ha ment at kjendisstatusen til Julian Assange var kontraproduktiv for organisasjonen (ibid). De skal ha uttalt at WikiLeaks hadde fjernet seg fra det opprinnelige

konseptet ved å tillate at Assange, og kjendis-bekjentskapene hans, fikk mer medieoppmerksomhet enn organisasjonens publiseringer (ibid). I de senere år vil man kunne anta at konflikten har roet seg. Anonymous publiserer fortsatt informasjon fra WikiLeaks på sine hjemmesider (Anon HQ 2, 2016).

2.5 “Slacktivisme”

Uttrykket "slacktivism" er en forening av begrepene "slack" og "activism" (Oxford Dictionary, 2016). Betegnelsen anvendes om alle former for digital aktivisme, for eksempel nettbaserte underskriftskampanjer, informasjonsdeling og cyberangrep (Itweb, 2014).

Begrepet har negative konnotasjoner ved å antyde at aktivismeformen krever lite av deltakerne. Kritikere hevder også at cyberaktivisme har mindre effekt enn de mer tradisjonelle formene for aktivisme (Huffington Post, 2014). Dette bygger på en forståelse av at man må fysisk "gjøre noe" for å skape sosial endring, og handlingen må innebære en viss risiko for aktørene (ibid).

Kritikerne mener at nettbasert aktivisme har en begrenset, eller ingen effekt (ibid). Den kritiseres for å ødelegger for de historiske og tradisjonelle aktivistformene, og på denne måten legge til rette for en "lat" og "feig" generasjon (ibid). Cyberaktivisme fremstilles her som er en kunstig "fasade" der kontroll av inntrykk og markedsføring av aktørens "riktige" verdier er viktigere enn selve funksjonen av handlingene (Intro to Digital Media Studies, 2013). På denne måten fremstilles digitale aktivister som mer opptatt av å fremme seg selv, enn de er faktisk er i å endre samfunnet (ibid).

Det har også blitt hevdet at digitale aktivister må regnes som medskyldige når de får tilgang til informasjon om sosial urettferdighet og ikke gjør noe "konkret" for å endre forholdene (The Huffington post, 2014).

Enkelte forskere mener at cyberaktivisme er i ferd med å overta for tradisjonell aktivisme (Hao-Lee og Hsieh, 2013). Dette mener man er en konsekvens av de teknologiske midlenes tilgjengelighet og cyberaktivismens enkle og lite tidkrevende metoder (Hao-Lee og Hsieh, 2013). Dette hevdes å kunne føre til at aktører bidrar mindre og at deres engasjement vil være kortvarig (ibid).

2.6 Castells teori

En kjent sosiolog som har behandlet teknologiens implikasjoner på samfunnet, er Manuel Castells. I det følgende vil jeg presentere deler av hans teoretiske rammeverk som jeg vil forsøke å knytte opp mot Anonymous og WikiLeaks for å se om teorien vil kunne bidra til å svare på problemstillingen om hva som kjennetegner nettverkene og deres måter å påvirke samfunnet på.

2.6.1 Kommunikativ makt

Utviklingen av skriftspråk og boktrykkerkunsten førte til endringer i sosiale maktforhold (Castells, 2010: 24). Informasjon som tidligere hadde vært forbeholdt mindre grupper, kunne nå spres og nå flere. Senere utvikling har kommet med aviser, radio og tv (ibid:24). Et stort sprang i omsetning av informasjon har skjedd i de senere år som et resultat av digitale medier som internett (ibid:24).

Med internett er det skapt grunnlag for etablering av en mengde kommunikasjonskanaler. Dette har medført en dramatisk økning i informasjonsomsetningen. Cyberaktivister har gjennom internett fått et internasjonalt talerør og kan nå ut til aktører over hele verden. Utviklingen representerer endrede og økte utfordringer knyttet til samfunnskontroll (Castells, 2013:24).

Castells teori om kommunikativ makt bygger på en forståelse av makt som evnen til å konstruere mening i den kollektive bevissthet (2013: 416). Myndigheten får derfor ikke sin maktposisjon gjennom lovgivning og politiske erklæringer. De må derimot "forme" den kollektive bevissthet til å akseptere deres legitimitet (Castells, 2013:417). Denne prosessen foregår gjennom det Castells kaller "*indexing*", hvor ulike kommunikasjonskanaler anvendes for å fremstille det politiske systemet på måter som appellerer til borgerne (Castells, 2007:240).

Teknologien har ført til at politiske grupper har fått en nye plattformer der de kan nå ut til et internasjonalt publikum og rekruttere nye medlemmer (Castells 2007:248). Fremveksten av nye kommunikasjonsnettverk lokalisert over hele verden har gjort det vanskelig for myndighetenes å kontrollere de kommunikative prosessene i samfunnet (Castells, 2010:19).

Castells mener at dette har ført til endringer i forholdet mellom "makt" og "motmakt" (ibid:24).

Castells peker på at den nye teknologien har åpnet for "*massekommunikasjon*" og "*masse-selvkommunikasjon*" (Castells, 2009: 417). Kommunikasjonssystemene er massedistribuerte, tilpasningsdyktige, allsidige og omfatter budskap og koder fra ulike kilder (ibid). Internett har også muliggjort "*masse-selvkommunikasjon*" ved at det er brukerne som avgjør hva slags informasjon de sender ut, hvem de sender det til og hva de ønsker å motta (Castells, 2007: 423). Brukerne har derfor betydelig makt og kan anses som internettets "portvoktere" (ibid). Dette maktforholdet kommer til uttrykk ved hvordan store bedrifter konkurrerer om aktørenes oppmerksomhet, og hvordan myndighetene stadig forsøker å finne måter å kontrollere internett på (Castells, 2007; 253).

2.6.2 Nettverksmakt

Castells mener at utviklingen av mikro-elektronisk informasjonsteknologi, for eksempel internett og mobiltelefoner, har bidratt til en rekke sosiale- og økonomiske endringer i samfunnet (Castells, 2004). Dette har etter hans oppfatning ført til en tilbakeleggelse av industrisamfunnet og fremvekst av et nytt teknologisk paradigme som han kaller "*informasjonalismen*" (Castells, 2005:8).

Begrepet "*informasjonalismen*" anvendes her om den nye teknologiens implikasjoner for kommunikasjon og informasjonsformidling (ibid:9). Han antyder at det tradisjonelle industrisamfunnet er tilbakelagt, og i en viss forstand underordnet "*informasjonalismen*" (ibid).

Castells omtaler den nye samfunnsstrukturen som "*nettverksamfunnet*" (Castells, 2005: 4). Nettverksamfunnet kjennetegnes ved at nettverk i økende grad er den dominerende formen for organisering av sosiale relasjoner (Castells, 2004: 4). Castells sikter særlig betydningen av internett for nettverksdannelse. Han mener at den nye teknologien har redusert den hierarkiske strukturens dominerende rolle og åpnet for bredere strukturer (ibid:5). Nettverk, slik Castells ser det, er et sett med sammenkoblede knutepunkter (ibid:3). De har en fleksibel struktur som gjør at de kan tilpasse seg sine omgivelser. Etersom de ikke har noe senter, er de også robuste og vanskeligere å angripe (ibid:6).

2.6.3 Tre former for makt

Castells (2009) beskriver tre former for makt som har oppstått under de nye sosiale og teknologiske forholdene. Begrepet "*network power*" kan forstås som den organisatoriske kjernens evne til å kontrollere aktørene i nettverket (Castells, 2011: 773). Denne maktformen utøves gjennom innføring av regler og handlingsrammer som medlemmene må forholde seg til for å kunne ta del i nettverkets virksomhet (ibid:775).

Den organisatoriske kjerne til WikiLeaks har trolig en slik makt ved at de kan organisere og koordinere arbeidet. Organisasjonen er avhengig av noen felles handlingsrammer og en klar målsetning for å kunne opprettholde sin virksomhet. Det er imidlertid hevdet at organisasjonen skal ha hatt noen strukturelle utfordringer på grunn av hurtig vekst og et økt press fra myndigheter (Spiegel, 2010).

Organisasjonens ble også kritisert av en av sine egne ansatte for å ikke være konsistent i forhold sine handlingsregler (ibid). Det ble for eksempel hevdet at organisasjonen var mer interessert i å lekke dokumenter som angikk internasjonale forhold og som ville gi organisasjonen selv internasjonal mediedekning, enn de var i å publisere, slik målet opprinnelig var, dokumenter som hadde betydning for også mer lokale saksforhold (ibid). Julian Assange skal ved denne anledningen angivelig ha suspendert den ansatte og begrunnet det med illojalitet (ibid).

Organisasjonen samarbeider med tradisjonelle medieorganisasjoner. Ettersom det er WikiLeaks som besitter informasjonen mediene vil ha, vil man kunne tenke seg at det gir organisasjonen noe kontroll over samarbeidsprosessen. Tradisjonelle medieorganisasjoner er derimot underlagt nasjonale lover og etiske retningslinjer som kan begrense deres handlingsrom og kontroll. Det vil for eksempel kunne oppstå situasjoner der medieorganisasjoner ikke kan publisere informasjonen fra WikiLeaks fordi dette vil bryte med deres etiske retningslinjer.

Anonymous bygger på anarkistiske idealer der alle medlemmene er like sentrale. Alle kan initiere operasjoner og handle på vegne av nettverket. Dette har ført til interne interessekonflikter, og medfører at nettverket iblant kan fremstå som selvmotsigende og inkonsekvent i sine motiver og/eller handlinger. Dette kan forstås som en konsekvens av mangel på "*network power*". Nettverket har imidlertid også vist at de under gitte

omstendigheter kan gjennomføre en viss grad av kollektiv organisering, slik de for eksempel gjorde under "Operation Chanology" (Coleman, 2014:54).

Tidligere i år forsøkte gruppen omtalt som "moralfags" å ta kontroll over nettverket ved å opprette det politiske partiet, "*The Humanity Party*" (Humanity Party, 2016). På sine hjemmesider gjør de rede for hva nettverket offisielt står for, og tar ettertrykkelig avstand fra medlemmer som ikke deler disse synspunktene (Humanity party, 2016). Dette kan tolkes som et forsøk på å utøve "network power".

Castells anvender begrepet "*networking power*" om den påvirkning eller makten som aktører og organisasjoner har over samfunnet og aktører utenfor nettverket (Castells, 2011:773).

Denne maktformen utøves gjennom "*gatekeeping*", der aktørene innad i nettverket velger hva slags informasjon som tas inn i, og sendes ut fra nettverket (Castells, 2009:418). Nettverkene utøver også denne maktformen ved å inkludere, eller ekskludere aktører (ibid).

Internettet har vanskeliggjort utøvelsen av denne maktformen ettersom informasjonsspredning nå er vanskeligere å kontrollere. Castells mener allikevel at maktformen er betydningsfull, blant annet fordi mye informasjon fortsatt deles gjennom mer kontrollerte og tradisjonelle medier (ibid:419).

WikiLeaks besitter denne maktformen i kraft av at de har kontroll over hva slags informasjon som tas inn, og hva som deles med omverdenen. De får i tillegg mye publisitet gjennom samarbeid med ulike medieorganisasjoner. På den ene siden kan organisasjonen kontrollere hva slags informasjonen de deler med disse medieorganisasjonene. På en annen side besitter de ikke kontrollen over hvordan informasjonen blir fremstilt videre.

Anonymous har et stort antall nettsider, twitter-kontoer og facebookgrupper. Disse kanalene styres ofte av mindre grupper, eller enkeltmedlemmer. Meninger og holdninger som publiserer her vil derfor ikke nødvendigvis representerer alle medlemmene. Nettverkets struktur legger til rette for ulike meninger og handlingsmotiver. Ettersom alle kan delta, ta inn og publisere informasjon på vegne av nettverket, blir det vanskelig å utføre "gatekeeping" (Castells, 2009:418).

Anonymous og Wikileaks utfordrer myndigheter ved å kreve økt innsyn i deres virksomhet. Når myndighetene ikke gir etter, sikrer nettverkene seg innsyn ved selvtekt. Ettersom

nettverkene da fratar myndighetene kontroll over egen informasjon, vil dette kunne være et uttrykk for en slags "networking power".

Castells anvender begrepet "*networked power*" om hvordan aktører innad i de virtuelle nettverkene har makt over andre i nettverket (Castells, 2011: 773). Han mener at et hvert nettverk har en form for maktstruktur som avhenger av nettverkets mål (ibid). Et eksempel på dette er hvordan det globale finansmarkedet har "networked power" over den globale kapitalismen (ibid).

Den organisatoriske kjernen i WikiLeaks viser "networked power" ved at de organiserer og tar avgjørelser på vegne av medlemmene av nettverket. Anonymous har derimot ingen organisatorisk kjerne, eller ledelse som kan ta avgjørelser på vegne av gruppen. Man vil imidlertid kunne tenke seg at denne maktformen blir forsøkt utøvd av enkelte grupper innad i nettverket, men dette lar seg trolig ikke gjennomføre på grunn av nettverkets struktur.

"*Network-making power*" er makten til å opprette og programmere spesifikke nettverk ut i fra egne verdier og målsetninger (Castells, 2011: 773). På den politiske arena vil dette være den gjeldene maktformen. For å få gjennomslag her må de politiske nettverkene utkonkurrere "rivaliserende" grupper, blant annet ved å sikre seg flere tilhengere (ibid). Denne maktformen utøves av "*programmers*" og "*switchers*". "Programmers" kan programmere, og reprogrammere nettverkens målsetninger for sikre effektivisering (ibid: 776). "Switchers" skaper koblinger mellom nettverket og andre nettverk, for eksempel mellom politiske nettverk og medienettverk (ibid).

Den organisatorisk kjernen til Wikileaks fremstår som både "programmers" og "switchers". De programmerer nettverkets verdier og målsetninger, og har også koblet nettverket opp mot tradisjonelle medieorganisasjoner. Innenfor Anonymous er det to "rivaliserende" grupper. Disse forsøker å programmere nettverket ut i fra sine respektive verdier og interesser. Dette er vel, i prinsippet, et uttrykk for svakhet i nettverkets "network-making power". Nettverket kan se ut til å ha en form for fragmentert "network-making power".

"Network-making power" er trolig mer framtrødende hos myndigheter. Maktapparatet ønsker å motarbeide metodene som nettverkene anvender. Dette gjør de ved å, blant annet, forsøke å endre regelverk og ved å øke strafferammen for cyberkriminalitet. Myndighetene vil også kunne samarbeide med tradisjonelle medier, som vil fungere som myndighetenes talerør (Langman, 2005:21).

2.7 Kollektiv identitet

Den individuelle identitetsforståelse er et følelsesmessig og refleksivt narrativ som bidrar til å skille enkeltindividet fra andre individer (Langman, 2005:16). Grupper utvikler derimot en "kollektiv identitet", som innebærer en felles forståelse for hvem gruppe-medlemmene er og hva de står for (Langman, 2005:16). Denne identitetsforståelsen vil ofte være basert på religiøse-, livsstils-, eller politiske orienteringer (Langman, 2005:56). Den har en funksjon ved å gi handlinger mening, i det den inkorporeres i hvert enkeltmedlems subjektive identitetsopplevelse (ibid). Begrepet "identitet" må skilles fra begrepet "roller" ettersom identitet organiserer mening, mens roller organiserer funksjon (Castells, 2010: 7).

I sitt teoretiske rammeverk om "nettverksamfunnet", skisserer Castells nye organisasjonsmessige mønstre i ulike samfunnsdomener, blant annet innenfor produksjon, forbruk, livsstil og kultur (Castells, 2010:1). Han mener at denne utviklingen har ført til at enkelte kollektive identiteter har blitt mer fremtredende enn de mer institusjonelle identitetene som knyttes til arbeid, nasjonalitet og religion (Langman, 2005:17).

Castells skille mellom tre former for kollektive identitet knyttet til de teknologiske og strukturelle endringene i samfunnet; "resistance identity", "legitimizing of identity" og "project identity" (Castells, 2007: 238).

"Resistance identity" er en respons på devaluering og stigmatisering, hvor sosiale aktører oppjonerer mot gjeldende sosiale normer og maktforhold (ibid). Dette kan også gjelde grupper som tidligere har stått i en maktposisjon som derfor har et forhold til en "bedre tid" som de ønsker å ta tilbake (Langman, 2005: 18). Castells peker på at det er spesielt "resistance identities" som gjennom tidene har skapt legitimitetskriser ved å svekke borgernes tillit til makten (Klandermans m.fl. 2010: 224).

Anonymous og Wikileaks har trolig begge utspring fra den opprinnelige "hackerkulturen" der man anså internett som en fremtidig arena for samarbeid og et fristed fra statens kontroll (Howard, 2011:57). De første kampene mellom hacktivistene og myndighetene oppstod da myndighetene forsøkte å ta kontroll over internett (The Verge, 2013). Nettverkene ideologiske grunnlag bygger derfor kanskje videre på en slags "resistance identity".

Begrepet *"legitimizing of identity"* anvendes om hvordan de dominerende institusjonene legitimerer og rasjonaliser sin maktposisjon (Castells, 2010:18). Denne identitetsformen har

ofte vært knyttet til religiøse eller nasjonalistiske grupper (ibid). Kjennetegnet ved denne idealtypen er at den støtter opp under, eller lar være å utfordre gjeldene samfunnsstrukturer (ibid). Denne identitetsformen vil kunne knyttes opp mot myndighetene og deres forsøk på å opprettholde sin legitimitet.

"*Project identity*" er prosessen der gruppen forsøker å konstruere nye identiteter og redefinere sin egen posisjon i samfunnet (ibid). "Project identities" er på en måte en videreutvikling av "resistance identities", der det overordnede målet er å forandre samfunnsstrukturer ved å implementere nye verdier (Castells, 2010: 21).

Castells mener at de kollektive identitetene vil kunne ha glidende overganger (Castells, 2010: 8). Dette vil si at en "resistance identity" vil kunne omformes til en "project identity", eller en "legitimizing identity". På denne måten kan man tenke seg at Wikileaks, i kraft av nyere teknologi, har gjennomgått en slik transformasjon og har blitt en "project identity".

Anonymous tangerer med elementer fra "project identities". Nettverket har betydelige påvirkningsmuligheter, men får kanskje ikke utnyttet disse godt nok på grunn av sine strukturelle utfordringer. Man kan derfor se dette som et hinder for nettverkets overgang til å bli en "project identity".

Lauren Langman mener at den globale konsumkulturen har skapt en ny form kollektiv identitet; "*ludic identities*" (Langman, 2005:19). Denne identitetsformen bygger på populærkulturens måter å implementere samfunnskritikk på en "lekende" måte. Identitetsformen vil kunne knyttes opp mot aspekter ved Anonymous, for eksempel nettverkets inkorporering av bisarr humor og "rampestreker".

3 Cyberaktivismen

Begrepet "cyberaktivisme" innbefatter ulike former for internettbasert aktivisme der aktører alene, eller i grupper anvender ulike plattformer for å spre informasjon for å rette oppmerksomhet mot et sosialt, eller politisk tema (Technopedia, 2016). Begrepet inkluderer derfor alt fra informasjonsdeling og signering av underskriftskampanjer til hacktivism (ibid). Jeg har fokusert på to former for cyberaktivisme, "*hacktivism*" og "*cyberpunking*".

Jeg vil i det følgende forsøke å gjøre rede for hva det er som kjennetegner disse formene for kyberaktivisme.

Den tekno-meritokratiske "hackerkulturen", som oppstod rundt fremveksten av Web 2.0, kan ses som nettverkens ideologiske utgangspunkt (Howard, 2011: 57). Kulturen var basert på informasjonsdeling og et kollektivt samarbeid for å videreutvikle nettbaserte prosjekter (ibid). Kenneth McKenzie Warks "*a hacker manifesto*" kan leses som et manifest over hackerkulturen. Her hevder han at klassedynamikken i det moderne samfunn er endret (McKenzie Wark, 2004:13). Han bygger videre på marxistisk teori og hevder at sentrale konfliktene ikke lenger er mellom kapitalistene og proletariatet, men mellom "*hackerne*" og "*vectoralistene*" (ibid). Hackerne produserer ny kunnskap og skaper en ny verden ut i fra det eksisterende, uten å eie eller tjene noe på sine verk (ibid). "Vectoralistene" er den herskende klassen som eier og kontrollerer informasjonen og den nye kunnskapen som hackerne produserer (ibid).

3.1 Anonymous

Anonymous har en anarkistiske struktur. Nettverket kjennetegnes av svake bånd og et sammensurium av handlingsmotiver. Nettverkets mangler derfor "network power" og "networked power" (Castells, 2011: 773). Alt etter hvilket perspektiv man tar, vil Anonymous derfor kunne fremstå som nyttige og positive samfunnsaktører, eller som unyttige og destruktive, jfr. "janus"-metaforen (Store Norske leksikon 5, 2009).

Nettverkets struktur vanskeliggjør kontroll over informasjon ettersom at nettverket har lagt til rette for at alle kan handle på vegne av nettverket. Følgelig har de en svekket "networking power". Nettverket har heller ikke tradisjonell "network-making power". De kan imidlertid ha en fragmentert "network-making power" ved at aktører kan initiere og få med seg andre aktører på ulike operasjoner. Spørsmålet er hvorvidt det er fruktbart å anvende maktbegrepene til Castells om Anonymous. Til tross for sin noe kaotiske fremtoning, har de en åpenbar form for makt ved at de kan engasjere og "rekruttere" mennesker over hele verden. Det er kanskje nettopp mangelen på intern og ekstern kontroll som appellerer til den aktuelle aktørgruppen.

Den kollektive identiteten til Anonymous tangerer Castells idealtype "project identities" (Castells, 2007: 238). Nettverkets mangel på organisering og struktur skaper imidlertid utfordringer for en endelig kategorisering. Med en større grad av strukturering og

organisering, vil Anonymous kunne ha forutsetninger for å kunne bli en "project identity". De kan imidlertid også knyttes opp mot idealtypen "ludic identities" ved å kombinere populærkulturelle fenomener med samfunnskritikk (Langman, 2005:19).

Som følge av nettverkets fragmenterte struktur, kan man spørre om det er riktig å omtale Anonymous som et "nettverk". Begrepet "nettverk" kan forstås som uformelle sosiale bånd mellom aktører basert på samhandling (Stiftelsen SOR, 1999). Anonymous kan ses i lys av metaforen om "*jordstengelen*" ("rhizom"), stengler som vokser fra ulike morplanter under jorden (Store norske leksikon 8, 2016). Stenglene er leddelte og vokser horisontalt i alle retninger (ibid). Jordstengler har derfor en viktig spredningsfunksjon for morplanten (ibid). På samme måte fungerer de ulike "cellene" i Anonymous til å spre informasjon og rekruttere nye medlemmer.

Nettverket anvender anonymiserende teknologi for å kunne operere anonymt på internett (Anon HQ, 2016). Dette gjør det vanskelig for myndighetene å spore medlemmene. Det er imidlertid ikke mulig å forholde seg fullstendig anonym på internett (Make Use Of, 2013). Følgelig har amerikanske myndigheter klart å identifisere enkelte medlemmer (Huffington post, 2013).

Nettverkets størrelse og utstrekning er en utfordring i straffeforfølgelse. Antallet deltakere vil forutsette at det settes inn store ressurser. Myndighetene vil også måtte samarbeide på tvers av landegrenser ettersom hacktivistene ofte operer fra ulike land.

Nettverkets evne til unngå straffeforfølgelse bidrar til å skape en slags mystikk rundt nettverket. Anonymous forsøker også bevisst å skape fascinasjon gjennom en "Hollywood"-inspirert profilering (Anonymous Official, YouTube, 2016). Videoene som nettverket publiserer er velregisserte, med både språklige, visuelle og musikalske virkemidler. Guy Fawkes-masken gir også assosiasjoner til filmen "V" for vendetta der Fawkes fremstilles som en slags antihelt (Economist, 2014). Man kan anta at hensikten med disse virkemidlene er å sikre flere tilhengere.

3.2 WikiLeaks

WikiLeaks besitter elementer fra alle fire maktformene til Castells. Nettverket har "network power" i form av handlingsregler (Castells, 2011:773). De har også "networking power" ved

at de kan kontrollere hva slags informasjon som sendes ut, og hvilke aktører som slipper inn i nettverket. WikiLeaks har i tillegg "networked power" i kraft av å ha en organisatorisk kjerne som tar avgjørelser på vegne av gruppen (ibid). Den organisatoriske kjernen utøver også "network-making power" i den forstand at de kan programmere, eller reprogrammere nettverkets verdier og målsetninger (ibid). De har også fått til samarbeid med andre nettverk, for eksempel tradisjonelle medier og Anonymous.

WikiLeaks har fått betydelig påvirkningskraft. Organisasjonens påvirkning på presidentvalget i år er et eksempel på dette (CNN 2, 2016). Den amerikanske etterretningstjenesten har hevdet at det var russiske myndigheter som stod bak hackerangrepet på Hillary Clintons e-post konto. Det antydes følgelig at WikiLeaks har blitt brukt som et middel i et politisk maktspill (ibid). Det vil derfor være grunn til stille spørsmål om det er organisasjonen, eller "varslerne" som til syvende og sist besitter "networking power". Dette er også en problemstilling som vil kunne være aktuell i andre sammenhenger.

Maktkampene mellom WikiLeaks og maktapparatet kan ses som en forlengelse av tidligere tiders kamper om demokratisk kontroll over samfunnet. I tillegg har nettverket røtter i en kultur der myndigheters maktmisbruk over internett lenge har blitt problematisert. WikiLeaks fremstår nå som en "project identity". Dette skyldes blant annet de teknologiske forutsetningene som har ført til at organisasjonen har global utstrekning, og er mer motstandsdyktige enn tidligere motmaktgrupper.

WikiLeaks beskytter seg ved å ha strenge sikkerhetsrutiner (Telegraph, 2010). De lagrer blant annet dokumentene på flere servere som distribuerer dokumentene videre gjennom land som Sverige, Island og Belgia. Disse landene har til felles at de har lover som beskytter varslerne (Telegraph, 2010). Enkelte medieorganisasjoner har også hevdet at Julian Assange kan besitte dokumenter som anvendes som "forsikring" for å beskytte seg selv og organisasjonen (Wired, 2010).

4 Metodologi

I denne delen av oppgaven vil jeg forsøke å besvare den andre problemstillingen, nemlig spørsmålet om hvordan nettverkene begrunner sin aktivitet. For å kunne besvare dette har jeg utført en diskursanalyse av tilgjengelig materiale.

Jeg vil starte med å gjøre rede for valg av kilder. Dernest vil jeg gi en presentasjon av Laclau og Mouffes diskursteori. Videre vil jeg presentere diskursanalysen og avslutte med å oppsummere funnene i analysen.

4.1 Kildekritikk

Materialet som har blitt analysert i diskursanalysen er et omfattende utvalg av nyhetsartikler, informasjonssider, videoer og presseskriv. Underveis i analyseprosessen ble det også nødvendig å supplere med et utvalg av offentlige dokumenter, blant annet lovbestemmelser, utredninger og rapporter. I utvelgelsesprosessen ønsket jeg å finne materiale som kunne gi forskjellige typer informasjon, og som derfor kunne gi en bred innfallsvinkel til de diskursive perspektivene knyttet til nettverkene. Det var derfor ønskelig å finne både primære-, sekundære- og tertiære dokumenter til analysen.

Primære dokumenter kan forstås som dokumenter som er tilgjengelige for et begrenset antall aktører, for eksempel møtereferater, personlige brev og forhandlingsopplegg (Brinkmann og Tanggard, 2012: 155). På grunn av nettverkens behov for å beskytte intern kommunikasjon er det vanskelig å få tak i slike dokumenter. Kommunikasjonen mellom medlemmene i Anonymous foregår ofte på "*Dark web*" (Anon HQ, 2016). Dark web er slags "skjult dimensjon" av internett som ikke er tilgjengelig gjennom søk fra vanlige søkemotorer som Google. For å få tilgang kreves det blant annet spesielt tilpassede nettlesere (Dark Web News, 2016). Det ville trolig oppstå noen forskningsetiske og praktiske utfordringer ved å skulle innhente informasjon derfra. Som følge av dette har jeg valgt å anvende materiale som er lett tilgjengelig.

Anonymous og Wikileaks anvender egne nettsteder og tradisjonell media som talerør. På denne måten vil man kunne tenke seg at meningsytringene som gis her i noen grad vil måtte samsvare med de som gis i lukkede fora. På en annen side vil den offentlige presentasjonen kunne være preget av markedsføringstaktikk for å sanke støtte og rekruttere nye tilhengere. Tradisjonell media vil også kunne feiltolke, for eksempel ved tilegne nettverket holdninger, eller intensjoner de ikke har. Dette er imidlertid en unngåelig utfordring ved å skulle gjøre en diskursanalyse av nettverk som ikke er gjennomsiktlige.

Utvalget mitt er basert på sekundære- og tertiære dokumenter. Sekundære dokumenter er dokumenter som er tilgjengelig for alle på et tidspunkt etter begivenheten som omtales, for

eksempel lovtekster, regjeringsrapporter, avisartikler og dokumentasjoner fra interesseorganisasjoner og politiske partier (Brinkmann og Tanggard, 2012: 155).

Tertiære dokumenter er også tilgjengelig for alle, men kjennetegnes ved at de er skrevet på et tidspunkt i etterkant av begivenheten (ibid:156). Dette kan for eksempel være bakgrunns-avisartikler, memoarer og akademiske artikler (ibid).

Mesteparten av det tilgjengelige materialet om Anonymous og Wikileaks kommer fra nettverkens egne sider og tradisjonell media. Det er imidlertid også mange mindre kjente nyhetssider som er opptatt av disse nettverkene. Ettersom jeg er ute etter å finne diskurser, og ikke faktaopplysninger knyttet til konkrete hendelser, mener jeg at også at slike kilder kan være interessante for en diskursanalyse. Jeg har imidlertid kun et fåtall av slike kilder i analysen. Det har vært viktig å finne materiale fra større og mer anerkjente medieorganisasjoner slik at materialets mening, autenticitet, troverdighet og representativitet ikke skal kunne betviles (Brinkmann og Tangaard, 2012:166).

4.2 Diskursteoriens oppbygging

Begrepet "*diskurs*" fremstår som noe flertydig da det anvendes med ulike definisjoner i både vitenskapelige tekster og debatter (Jørgensen og Phillips, 2013:9). I samfunnsvitenskapen har som oftest definisjonene til felles at de bygger på en ide om at språket er strukturert på bestemte måter innenfor ulike sosiale domener (ibid). Diskursbegrepet kan defineres som et dynamisk regelsystem der ett virkelighetsperspektiv gis mer kredibilitet og autoritet enn andre (Bergström og Borélius, 2005, Bratberg, 2005:29).

Ernesto Laclau og Chantall Mouffe definerer diskursbegrepet som en fastleggelse av betydning innenfor et spesifikt område (Jørgensen og Phillips, 2013:36). Dette kan forstås som at en diskurs har sitt eget system av begreper og meningsinnhold som skaper entydighet innenfor sitt domene (ibid:38). Diskursene strukturerer språket slik at tegene fremstår som om de har en fast og entydig mening (ibid:45). Dette bidrar til at virkeligheten fremstår som en fast struktur, der identitet og gruppetilhørighet fremstår som noe som er objektivt gitt (ibid:45).

Diskursteorien bygger videre på marxistisk teori, der det Marxistisk holdepunktet om det sosiale revideres (ibid:41). I den Marxistiske tradisjon mener man at "*basis*" og

"overbygningen" er to separate dimensjoner. Begrepet "basis" anvendes for å beskrive økonomien, materielle forhold og eiendomsrett (ibid:41). "Overbygningen" er den overordnede strukturen i et samfunn, som består av religion, kultur og politiske maktstrukturer (ibid). Laclau og Mouffe fjerner skillet mellom dimensjonene og forstår alle sosiale prosesser som et resultat av diskursive konstruksjoner (ibid:45). Følgelig mener de også at alle sosiale fenomener kan analyseres ved hjelp av diskursanalytiske verktøy (Jørgensen og Phillips, 2002:24).

Deres teoretiske rammeverk bygger på en hovedtanke om at diskursene er utgangspunktet for all sosial praksis, og derigjennom former eller konstituerer hele den sosiale verden (ibid:29). Språkets struktur kan forandres. Følgelig er også samfunnet og identitet foranderlige størrelser (ibid:44).

Diskursteorien bygger også på elementer hentet fra strukturalismen. Jørgensen og Phillips (2013) anvender metaforen om fiskenettet for å illustrere hvordan symbolene kan ses som knuter i nettet, der symbolene får mening gjennom deres forskjeller og posisjon i nettet (ibid:35).

Laclau og Mouffe har også et poststrukturalistisk holdepunkt ved å avvise at symbolene kan fikseres for godt (ibid:35). De mener imidlertid at vi kan skape ny mening ved å plasserer symboler med ulike relasjoner sammen (ibid:35). Dette sammenliknes med å strekke ut "fiskenettet" slik at alle symbolene kan låses i en bestemt relasjon til hverandre (ibid:35). Meningsdanning er således en prosess der det pågår en kontinuerlig kamp om å fikserer mening. Diskursteorien, som metode, analyserer denne "kampen" og prosessene der meningsdannelser normaliseres (ibid: 35).

Målet med diskursanalysen er å avdekke hvordan virkelighet, identitet og sosiale relasjoner skapes og blir normalisert (ibid:55). Dette gjøres ved at tegnene knyttes sammen i et ekvivalenskjeder (ibid:55). En diskurs vil for eksempel kunne knytte begrepet "mor" til andre begreper som "omsorgsfull", "kjærlig" og "feminin". På denne måter legger diskursen føringer for hvordan aktører oppfatter at en "mor" skal opptre (ibid:55).

4.3 Diskursteoriens analytiske redskaper

I fiskenettet-metaforen kan man se knutepunktene i nettet som tegnene i diskursen (ibid:36). Disse omtales som "*momenter*" (ibid: 36). Momentene får sin betydning gjennom deres

ulikheter, og deres plassering i forhold til hverandre (Jørgensen og Phillips, 2013:36). De utkrystalliseres fra privilegerte tegn, som her kalles "*nodalpunkter*" (ibid:37). Nodalpunktene er i seg selv tomme tegn som får sin betydning gjennom å knyttes opp i mot andre tegn (ibid:45). I den medisinske diskursen er "kroppen" et nodalpunkt som får sitt meningsinnhold, og gir mening til andre tegn, for eksempel momenter som "vev" og "blodåre" (ibid:37).

I den medisinske diskursen er betydningen av momentet "vev" fastsatt og definert som en samling av celler (Store Norske leksikon, 2015). Innenfor andre diskurser vil tegnet derimot kunne tillegges andre betydninger. "Vev" kan for eksempel også være et tradisjonelt håndarbeid. Innenfor diskursen utelukkes alle andre betydningsmuligheter for å skape entydighet (ibid:38).

Utenfor diskursen finner man "reservoaret" av alle betydningsmulighetene som utelukkes (ibid:37). Laclau og Mouffe omtaler dette reservoaret som "*det diskursive feltet*" (ibid:37). Diskursene inngår i et dialektisk påvirkningsforhold med det diskursive feltet (ibid:39). Følgelig vil momentenes meningsinnhold alltid stå i fare for å kunne påvirkes av det diskursive feltets flertydighet (ibid:39).

"Flytende betegnere" er tegn som ulike diskurser forsøker å tillegge sitt meningsinnhold (ibid:39). "*Myter*" er en type flytende betegnere, som henviser til helhetlige størrelser, for eksempel "samfunn" og "Norge" (ibid:51). Myter forstås her som midlertidige oppfattelser av samfunnsstrukturer, som er nødvendige for å gi handlingene våre mening (ibid:52).

Nodalpunkter er i seg selv tomme tegn som får sin mening gjennom relasjoner til andre tegn (ibid). De er derfor også flytende betegnere (ibid:39). I den medisinske diskursen er "kroppen" et nodalpunkt. Det er samtidig også en flytende betegnere som både tradisjonell og alternativ medisin forsøker tillegge sitt meningsinnhold (ibid:29).

"Elementer" er symboler som enda ikke har fått fiksert sitt meningsinnhold (ibid:38). Ulike grupper kjemper derfor om å tillegge sin betydning til disse tegnene for å omforme dem til "momenter" (ibid:38). Begrepet "*luking*" anvendes om prosessen der diskursen tillegger sitt meningsinnhold til et element, og på denne måten luker ut alle andre mulige betydninger (ibid:39). Etersom det diskursive feltets samling av betydningsmuligheter vil kunne påvirke momentenes meningsinnhold, vil momenter også kunne omformes til elementer igjen (ibid:38).

LaClau og Mouffe anvender begrepet "*antagonismer*" om de konfliktene som oppstår når diskursens ytre truer dens entydighet og eksistens (ibid:60). Det er blant annet denne prosessen man ønsker å analysere i diskursanalysen (ibid:24). Antagonismene oppløses gjennom det Laclau og Mouffe kaller "*hegemoniske intervensjoner*" (ibid:60). Hegemoniske intervensjoner kan også oppløses, eller reverseres (ibid:61). Begrepet "*dekonstruksjon*" anvendes om prosessen der man ser alternative løsninger på hvordan elementene kunne vært knyttet sammen (ibid:61).

Laclau og Mouffe har en bred forståelse av begrepet "politikk" (ibid:47). Begrepet anvendes her om hvordan vi konstruerer det sosiale ved å utelukke alternativer. På denne måten forstår man politikk som kjernen i den sosiale organiseringen (ibid:47). De fikserte diskursene normaliseres og deres vilkårlige utgangspunkt blir glemt. På denne måten fremstår diskursen som objektive sannheter (ibid:48). Maktbegrepet forstås her som evnen til å fikserte diskurser og produsere det sosiale. Med dette forstår man identiteter, vitenskap og relasjoner som konstruert av diskurser som befinner seg i en hegemonisk posisjon (ibid:49).

4.4 Subjektposisjoner og gruppedannelse

Laclau og Mouffe mener at diskursene spiller en viktig rolle i å forme både individuell og kollektiv identitet (ibid:52). De avviser imidlertid den marxistiske teoriens forståelse om at kollektiv identitet bygger på økonomiske og materielle faktorer (ibid:52). De mener at det er diskursene som skaper ulike subjektposisjoner, for eksempel "lege" og "pasient" (ibid:53).

Diskurser bidrar også til å skape forventninger om hva slags handling og adferd som knyttes til de ulike subjektposisjonene, som for eksempel "far", eller "kristen" (ibid: 52). Aktørene har flere subjektposisjoner samtidig, og kan for eksempel være "far", "sønn", "kristen", "nabo" og "nordmann". De ulike posisjonene glir inn i hverandre, men kan havne i et konflikterende forhold dersom det oppstår motstridende forventninger (ibid: 54). For eksempel vil subjektposisjonene "nabo" og "kristen" kunne havne i et motsetningsforhold dersom man blir nødt til å velge om å bruke søndagen på å selge vafler og kaffe til inntekt for menigheten, eller delta på kollektiv dugnad i nabolaget. Aktøren vil da være posisjonert i flere diskurser med konflikterende interesser og er derfor "*overdeterminert*" (ibid:54). I følge Laclau og Mouffe er alle aktører overdeterminerte (ibid:54). Konfliktene dette kan medføre er

derimot ikke alltid synlige ettersom hegemoniske prosesser ofte bidrar til å gjenopprette entydighet (ibid:60).

Laclau anvender også Laclans begrep "*mester-betegner*" for å tydeliggjøre hvordan individet har et "underbevisst indre" som påvirkes av diskursive prosesser (Laclan, 1966 i Jørgensen og Phillips, 2013). Mester-betegner forstås her som identitetens nodalpunkt, som bidrar til å organisere identiteter (ibid:54). Den diskursive konstruksjonen av mester-betegner foregår ved å knytte betegnerne opp mot andre tegn i et ekvivalenskjeder (ibid:63). Et ekvivalenskjede kan forstås som en sammenkobling av betydninger som danner en identitetsforståelse. Et eksempel på dette er hvordan mester-betegneren "mann" vil kunne knyttes opp mot andre betegner, for eksempel "styrke", "maskulinitet" og "mot". Ulike diskurser vil imidlertid kunne tilegne mester-betegnerne ulikt meningsinnhold.

Nodalpunkter, mester-betegner og myter organiserer det sosiale rommet (ibid:63). Det er ved å finne disse punktene man kan finne ut av hvordan diskurser, identiteter og det sosiale rom er organisert (ibid:63).

4.5 Analyse

Diskursteorien fremstår som abstrakt og med få praktiske verktøy for gjennomføring av selve analysen (Jørgensen og Phillips, 2013:34) Det ble derfor nødvendig å finne måter å løse disse utfordringene på. I retrospekt ser jeg at jeg med fordel kunne ha kombinert teorien med redskaper fra kritisk diskursteori, eller diskurspsykologi (Jørgensen og Phillips, 2013). Som følge av utfordringene ble analyseprosessen tidkrevende og preget av prøving og feiling. Jeg mener allikevel at jeg har funnet måter å løse teoriens utfordringer på og at analysen ikke er preget av de ovennevnte utfordringene.

For å kunne trekke ut nodalpunktet, gjorde jeg et utvalg av sentrale begreper i tekstmaterialet. Dette utvalget vil kunne være preget av mine subjektive fortolkninger av hva som er sentralt i tekstene. Jeg har imidlertid hatt en analytisk fremgangsmåte i behandlingen av materiale. Jeg har også analysert mange tekster, slik at jeg har kunnet gjenkjenne mønster og sentrale begreper som har gått igjen.

En av hovedutfordringene ved prosessen var å finne et nodalpunktet på et riktig nivå som kunne favne de ulike diskursen knyttet til Anonymous og WikiLeaks. Min analyse ledet meg til nodalpunktet "informasjon". Den viste også at de diskursive kampene handler om å definere den flytende betegneren er "åpenhet".

5 Kampen om informasjon

I denne delen av oppgaven vil jeg besvare den andre problemstillingen om hvordan cyberaktivister begrunner sin aktivitet. Jeg har avgrenset rammen for diskursanalysen til de meningsdannelsene som ligger til grunn for aktiviteten til Anonymous og WikiLeaks. I analysen vil jeg gjøre rede for hvilke representasjoner som fremmes, hvordan diskursene forholder seg til hverandre, og hvilke virkemidler som anvendes i kampen om hegemoni (Jørgensen og Phillips, 2013:64).

5.1 Den åpne informasjonsdiskursen

Den åpne informasjonsdiskursen fremmes særlig av vestlige journalister, beslutningstakere og cyberaktivister. Diskursen tar utgangspunkt i argumentasjon om at gjennomsiktighet er en forutsetning for å forebygge korrupsjon og styrke demokrati (WikiLeaks, About, 2011). Den flytende betegneren "åpenhet" knyttes her til momenter som "samfunnskontrakt", "menneskerettighet" og "demokrati".

Publishing improves transparency, and this transparency creates a better society for all people. Better scrutiny leads to reduced corruption and stronger democracies in all society's institutions, including government, corporations and other organizations (WikiLeaks, About, 2011).

Her mener man at åpenhet rundt samfunnets makt og styringssystemer er en fundamental menneskerettighet.

The most basic human right is the transparency of one's government. (The Hacker News, 2011).

Diskursen baserer seg på en idé om at myndighetene er gitt makten av folket. I dannelsen av en styringskontrakt gis myndighetene makt med et medfølgende ansvar for at makten vil utøves, og at utøvelsen vil skje, i henhold til noen gitte rammer.

Det eksisterer en kontrakt mellom statsmakten og dets borgere: Makt under ansvar, og hemmelighet under tillit. Når denne kontrakten mistenkes å være brutt, er det et legitimt demokratisk selvforsvar å kikke nærmere i de kortene som blir unndratt offentligheten – selvsagt under de samme rammene av ansvarlighet (Nettavisen, 2010).

I den åpne informasjonsdiskursen tenker man seg at myndighetenes informasjon er et "felles gode", og at det er i fellesskapets interesse at myndighetene sørger for at offentligheten får innsyn (The White House, 2016). Dette bygger på argumentasjon om at gjennomsiktighet fører til at beslutningstakere og myndighetspersoner må vise ansvarlighet, redelighet og handler i tråd med de forpliktelsene de har påtatt seg.

Government should be transparent. Transparency promotes accountability and provides information for citizens about what their Government is doing. Information maintained by the Federal Government is a national asset (The White House, 2016).

Diskursen bygger på en idé om at åpenhet er den eneste måten myndighetene kan få folkets tillitt, og derigjennom også den mest effektive måten de kan gardere seg mot uønskede lekkasjer. Her mener man at dersom myndighetene legger til rette for åpenhet, vil det ikke være nødvendig for hacktivistene å stjele og publisere informasjon (Wired, 2010).

A government's best and only defense against damaging spills is to act justly and fairly (Wired, 2010).

Den åpne informasjonsdiskursen tar utgangspunkt i tesen om at en fri og uavhengig presse er avgjørende for å skape et velfungerende demokratisk samfunn. I denne teksten omtaler den norske regjeringen media som en "bærebjelke" for demokratiet (Regjeringen, 2015).

Frie og uavhengige medier er bærebjelken i et levende demokrati. Der redaktører og journalister arbeider under press og trusler, øker selvsensuren og demokratiet lider (Regjeringen.no, 2015).

Denne diskursen manifesterer seg også i lovverket til mange demokratiske samfunn. I Norge kommer den blant annet til uttrykk i Grunnlovens paragraf 100, som sier at alle samfunnsborgere har rett til innsyn i statlige og kommunale dokumenter. Staten pålegges også å legge til rette for åpenhet og ytringsfrihet (Stortinget, 2014).

"Paragraf 100 knesetter offentlighetsprinsippet, i det den slår fast at alle har rett til innsyn i dokumenter fra statlig og kommunal virksomhet. Paragrafen pålegger også staten til aktivt å medvirke til at individer og grupper har faktisk ytringsmulighet" (Stortinget.no, 2014).

I USA kommer den åpne informasjonsdiskursen til uttrykk gjennom "the freedom of information act", som gir alle amerikanske borgere rett til innsyn i føderale dokumenter (Homeland Security, 2016). Det finnes imidlertid enkelte unntak som gir myndighetene rett til holde tilbake informasjon, for eksempel dersom offentliggjøring vil kunne være skadelig for landets forsvars- og utenrikspolitikk, eller at offentliggjøring vil bryte med reglene for personvern (U.S Security and Exchange Commission, 1999).

FOIA generally provides that any person has a right to request access to federal agency records. FOIA also establishes a presumption that records in the possession of agencies and departments of the Executive Branch of the U. S. government are accessible to the people, except to the extent the records are protected from disclosure by any of nine exemptions contained in the law or by one of three special law enforcement record exclusions (Homeland Security, 2016).

Den åpne informasjonsdiskursen forfekter viktigheten av gjennomsiktighet i samfunnet, men er samtidig opptatt av å beskytte personvern.

Assange mener han og andre enkeltpersoner ikke kan kreves samme åpenhet som det varslernettstedet WikiLeaks gjør når det offentliggjør hemmeligstemplede dokumenter fra amerikanske og andre staters myndigheter.– Hensikten med å avdekke informasjon om mektige mennesker er å gjøre dem ansvarlige, sier Assange (Dagens Næringsliv, 2010).

Man anser derfor at privatpersoner ikke kan avkreves det samme ansvaret for åpenhet som myndighetene (Dagens Næringsliv, 2010).

5.1.1 Den legitime maktdiskursen

Diskursens tar utgangspunkt i utfordringene knyttet til digitaliseringen av samfunnet, og de implikasjonene dette har fått for informasjonssikkerhet. Det allerede problematiske forholdet mellom ønsket om åpenhet og behovet for hemmelighold hevdes å ha blitt ytterligere forsterket ved fremveksten av varslernettsstedet, WikiLeaks (Nato PA, 2011).

The relationship between transparency and secrecy remains a key dilemma in the Information Age and has dominated world-wide media, especially since the outbreak of the WikiLeaks phenomenon (Nato PA, 2011)

Det hevdes her at gjennomsiktighet ikke kan praktiseres uten en viss kontroll. Kontroll anses her som nødvendig om myndighetene skal kunne sikre effektivisering av samfunnets institusjoner (Nato PA, 2011). Det argumenteres for at myndighetene, på lik linje med enkeltindivider, har behov for, og rettmessig krav på å kunne kontrollere egen informasjon (ibid). Følgelig hevdes det å være nødvendig med en differensiert tilnærming til åpenhet. Informasjonen må hele tiden vurderes opp mot ulike hensyn. Den flytende betegnelsen "åpenhet" knyttes her opp mot momenter som "kontroll", "samfunnssikkerhet" og "effektivisering".

Transparency cannot exist without control. The government, and especially its security agencies, must have the right to limit access to information in order to govern and to protect. This is based on the premise that states and corporations have the right to privacy as much as individuals do and that secrecy is required for efficient management of the state institutions and organizations (Nato PA, 2011).

I diskursen argumenteres det for at offentlig innsyn i statlige- og kommunale dokumenter forutsetter en metodisk tilnærming. Det hevdes at fullstendig transparens vil være kontraproduktivt og skadelig for samfunnet. Det vil således være nødvendig å gjøre en avveining mellom folkets behov for informasjon og myndighetenes behov for kontroll (NOU:1999; 5.4.3.3).

Å finne den rette balanse mellom innsyn og hemmelighold er av avgjørende betydning for samfunnslivet (NOU:1999; 5.4.3.3).

Myndighetenes forsøk på å løse dette dilemmaet kommer til uttrykk i lovverket i mange demokratiske samfunn. Blant disse er den norske grunnloven. I paragraf 100 stadfestes det at norske borgere skal ha innsynsrett i statlige- og kommunale dokumenter, men med enkelte unntak (Kongerike Norges Grunnlov, 2016).

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rett ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner (Kongerike Norges Grunnlov, 2016).

Dette prinsippet konkretiseres ytterligere i en offentlig utredning laget i 1999, "forslag til ny grunnlov §100". Her vektlegges myndighetenes ansvar for å beskytte "forretningshemmeligheter", interne notater og informasjon som er av betydning for rikets sikkerhet (NOU:1999; 5.4.3.3). Tilsvarende hensyn er lagt inn i det amerikanske lovverket under "Freedom of Information Act" (US Department of the Treasury, 2016).

Innsynsretten er en helt sentral rettighet i det åpne demokratiske samfunn. Der må imidlertid være grenser også for denne rett ut fra en rekke helt legitime hensyn, slik som personvern, "forretningshemmeligheter" og hensynet til rimelige arbeidsvilkår for saksbehandlerne. Utenrikssektoren byr på spesielle problemer som har med rikets sikkerhet og forholdet til andre makter å gjøre. Å finne den rette balanse mellom innsyn og hemmelighold er av avgjørende betydning for samfunnslivet (NOU:1999; 5.4.3.3).

I den legitime maktdiskursen knytter man den flytende betegneren "åpenhet" til momentet "legitimitet". Legitimitetsbegrepet referer videre til det regelbaserte handlingsrommet myndighetene har, som blant annet kommer til uttrykk i lover, forskrifter og instruksjoner. Med legitimitet følger et ansvar for at makten utøves innenfor de gitte rammer, som i siste instans er gitt av fellesskapet (Store norske leksikon 7, 2014).

Digitaliseringen av samfunnet hevdes her å ha skapt store utfordringer for myndigheten i deres kontroll av informasjonsformidling. Som en konsekvens av at informasjon i dag spres

raskt, og på kort tid kan nå store deler av verden, blir det følgelig vanskelig for myndighetene å til en hver tid ha full oversikt (Time,2010). Myndighetenes forsøk på å øke kontrollen, hevdes å resultere i et svekket tillitsforhold som gjør det vanskelig for myndighetene å utføre sine oppgaver. WikiLeaks hevdes å basere sin virksomhet på å synliggjøre og forsterke dette mistillitsforholdet (Time, 2010).

As more individuals handle more secrets in more places around the world, it naturally becomes harder to keep track of them. But more than that, it diminishes the credibility of the government's judgment about what should be secret (Time, 2010).

Medias rolle og betydning i diskursen kan tidels være å støtte maktapparatets argumentasjon om informasjonsvern og skadelige konsekvenser. En av påstandene i media er at WikiLeaks og Anonymous ikke "feier for egen dør" (The Telegraph, 2010). Her mener man at det er urimelig at hacktivistene krever transparens, når de selv ikke tillater offentlig innsyn i sin egen virksomhet. Dette fremstilles som dobbelmoralistisk, og benyttes som argument for å vise at nettverkene er inkonsekvente og useriøse i sin behandling av åpenhetsspørsmålet.

What is it precisely that the ideologues of the great information revolution are arguing? That no one has a right to confidentiality in any sphere of public life – apart from WikiLeaks' staff, of course, and their internet comrades in the Anonymous network who wreak vengeance on any website that threatens WikiLeaks' power? (The Telegraph, 2010).

Det hevdes at WikiLeaks brukes som et brikke i det internasjonale maktspillet ved å legge til rette for at myndigheter kan "lekke" informasjon, for å på denne måten påvirke politiske forhold i andre land. I juni i år ble presidentkandidat Hilary Clinton og demokratenes nasjonale komité, utsatt for et hackerangrep der tusenvis av filer og e-poster ble stjålet (Motherboard, 2016). Disse ble senere publisert av WikiLeaks. I denne diskursen rettes det mistanke mot russisk etterretningstjeneste, og det hevdes at motivet kan ha vært å sverte demokratenes presidentkandidat, til fordel for republikanerens kandidat Donald Trump (ibid).

This tactic and its remarkable success is a game-changer: exfiltrating documents from political organizations is a legitimate form of intelligence work. The US and European countries do it as well. But digitally exfiltrating and then publishing possibly manipulated documents disguised as freewheeling hacktivism is crossing a big red line and setting a dangerous

precedent: an authoritarian country directly yet covertly trying to sabotage an American election (Motherboard, 2016).

I den legitime maktdiskursen hevdes det at varslere ikke i nødvendig grad overveier konsekvenser av offentliggjøring av sensitiv informasjon. Påstanden begrunnes med at varslerne har egeninteresser som veier tyngre enn nasjonens og enkeltindividers sikkerhet (Time, 2010). Diskursen tar utgangspunkt i at myndighetene er den eneste instans som har kompetanse og mandat til å vurdere konsekvenser av offentliggjøring.

When everything is classified, then nothing is classified," said Supreme Court Justice Potter Stewart in his judgment in the Pentagon papers case in 1971, when documents detailing with the U.S.'s involvement in Vietnam were leaked to the *Washington Post* and *New York Times*. Then, said Potter, "the system becomes one to be disregarded by the cynical or the careless, and to be manipulated by those intent on self-protection or self-promotion. (Time, 2010).

Som påpekt ovenfor fremstilles varslere og hacktivistene som potensielle trusler for myndighetenes kontroll over informasjon, således også for samfunnssikkerheten. Hacktivistene hevdes å bli mer og mer sofistikerte i sine angrepsmetoder og antas derfor å være i stand til utføre angrep som ville kunne få alvorlige og uopprettelige følger for samfunnet (Nato PA, 2011).

Observers note that Anonymous is becoming more and more sophisticated and could potentially hack into sensitive government, military, and corporate files (Nato PA, 2011).

Det konfliktfylte forholdet mellom myndighetene og WikiLeaks fremstilles som en "krigstilstand" der WikiLeaks oppfattes som en fiende av demokratiet. Det hevdes her at WikiLeaks har vært direkte ansvarlig for at liv har gått tapt, og Julian Assange følgelig bør behandles som en terrorist (Nyhetspeilet, 2012).

Informasjonskrigføring er krigføring, og Julian Assange er engasjert i krigføring. Informasjons-terrorisme, noe som fører til at mennesker blir drept, er terrorisme, og Julian Assange er engasjert i terrorisme. Han bør behandles som en fiendtlig stridende (Nyhetspeilet, 2012).

Myndighetene anvender ulike virkemidler for å markere sin legitimitet og for å forsøke å gjenopprette entydighet knyttet til sin forståelse av den flytende betegneren "åpenhet". Dette gjøres blant annet ved å forsøke å kriminalisere motstanderne (DW, 2010).

5.1.2 Motmaktdiskursen

Motmaktdiskursen fremstår som en kritikk av det som omtales som "kontrollsystemer". Det hevdes for eksempel, at ideologier som religion, sosialisme og kapitalisme har hatt negative innvirkninger på menneskets evolusjon og frihet (Anonymous#1867, YouTube, 2015).

Throughout history the world has been controlled by big ideologies such as religion, socialism and capitalism to name but a few. These are all forms of slavery that have stopped our evolution and removed our freedom. Anonymous sees these ideologies for what they are - systems of control" (Anonymous#1867, YouTube, 2015).

Motmaktdiskursen retter kritikk mot maktstrukturene i samfunnet, og hevder blant annet at myndigheter over hele verden handler på måter som bryter med de universelle menneskerettighetene. Det pekes på at myndigheter forsøker å lure folket ved å fabrikere "sannheter" for fremstille seg i best mulig lys (Anonymous, YouTube, 2011).

Yet, there are still a lot of governments worldwide who fail to even aspire to the standard of freedom that was set by the Universal Declaration of Human Rights. These governments believe they have the right and privilege to impose upon their own people an 'official' version of 'reality', which isn't in any way tampered by the truths of everyday life under which it's citizens are living. Anonymous believes this is an outright crime which can not go unpunished (ibid)

Diskursen er en reaksjon mot den legitime maktdiskursen i det det hevdes at myndighetene ikke følger sine egne prinsipper. Innsyn i myndighetenes virksomhet forstås derfor som et nødvendig middel for å gi borgerne økt kontroll over myndigheters virksomhet (WikiLeaks, About, 2011). Den flytende betegneren knyttes her til momenter som "gjennomsiktighet", "pressefrihet" og ansvarliggjøring".

"Publishing improves transparency, and this transparency creates a better society for all people. Better scrutiny leads to reduced corruption and stronger democracies in all

society's institutions, including government, corporations and other organizations" (WikiLeaks, About, 2011).

Den flytende betegneren "hemmelighold" gis negative konnotasjoner ved å knyttes opp mot andre momenter som "maktmisbruk" og "korrupsjon". Perspektivet støtter at dersom myndighetene ikke vil overholde sine forpliktelser om å gi offentligheten innsyn, må borgerne sikre seg innsyn på andre måter (Hacktivist Culture, 2015).

The concept of transparency is simple, if governments practice it – we as a people – will be able to spot misuse of power, corruption and safeguard our democracy. When transparency becomes just a word, a smokescreen, and governments around the world use it as well as the alleged need for secrecy to keep us in the dark, something has to be done (Hacktivist Culture, 2011).

Media fremstilles som borgenes viktigste kilde til informasjon om myndighetenes og korporasjoners skjulte aktiviteter. Som følge av medias viktige rolle som "samfunnsopplyser", mener man at mediene må være frie og uavhengige for å kunne dekke samfunnets behov for informasjon (WikiLeaks, About, 2011).

"WikiLeaks is an independent global group of people with a long standing dedication to the idea of a free press and the improved transparency in society that comes from this" (WikiLeaks, About, 2011).

Det hevdes at tradisjonell media har hatt en negativ utvikling der de blitt mer profittstyrte og mindre villige til å stille samfunnskritiske spørsmål (WikiLeaks, About, 2011). Dette forklares som en konsekvens av at nyhetssaker i økende grad velges ut i fra kommersielle hensyn, og ikke ut i fra samfunnsutbytte (ibid). Dette fremstilles også som et resultat av at mediene ofte samarbeider med myndighetene om informasjon, og at de derfor ikke alltid er objektive (ibid). WikiLeaks skal angivelig ha blitt opprettet for å dekke samfunnets behov for en nøytral medieorganisasjon som kunne publisere materiale som ellers ikke ville ha blitt publisert (WikiLeaks, About, 2011).

In the years leading up to the founding of WikiLeaks, we observed the world's publishing media becoming less independent and far less willing to ask the hard

questions of government, corporations and other institutions. We believed this needed to change (WikiLeaks, 2011).

Motmaktdiskursen fremstiller dagens kamp om informasjon som en videreføring av de samme ideene som igjennom historien har ført til harde kamper mellom myndigheter og folket, som folket ofte har tapt.

Historically, information has been costly in terms of human life, human rights and economics. As a result of technical advances particularly the internet and cryptography - the risks of conveying important information can be lowered (WikiLeaks, About, 2015).

Her mener man at teknologiske nyvinninger har muliggjort at folket, i større grad enn tidligere, kan ta opp kamper med myndighetene med lavere risiko for å bli straffeforfulgt (ibid). Innen de tradisjonelle mediene mener man også at WikiLeaks har bidratt til å koordinere medier over hele verden ved å gi alle tilgang på informasjon samtidig (Scientific American, 2010). Dette hevdes å føre til færre forsinkede nyhetspubliseringer.

In addition, the release of secrets by *WikiLeaks* has led many news outlets to coordinate stories at once, as opposed to news breaking out at just one newspaper at a time. "This collaboration between media organizations across international borders is unprecedented," (Scientific American, 2010).

WikiLeaks presenteres som et mellomledd i informasjonsutvekslingen mellom kilde og tradisjonell medier (The Guardian, 2011). Dette gjør det vanskelig for myndighetene å legge press på kildene, eller medieorganisasjonene for å få dysset ned uønskede nyhetssaker (ibid). Det hevdes derfor at WikiLeaks ikke bare har endret det eksisterende medielandskapet, men at de har skapt et helt nytt medielandskap (The Guardian, 2011).

Because this tension between governments and leakers is so important, and because WikiLeaks so dramatically helps leakers, it isn't just a new entrant in the existing media landscape. Its arrival creates a new landscape (The Guardian, 2011).

Det anvendes ulike virkemidler for å forsvare behovet for en frie og uavhengige medieorganisasjoner som WikiLeaks. Blant annet henvises det til et eksempel som viser at

også myndigheter tidligere har strukket seg langt for å forsvare pressefriheten (WikiLeaks, 2011).

In its landmark ruling on the Pentagon Papers, the US Supreme Court ruled that "only a free and unrestrained press can effectively expose deception in government." We agree (WikiLeaks, About, 2015).

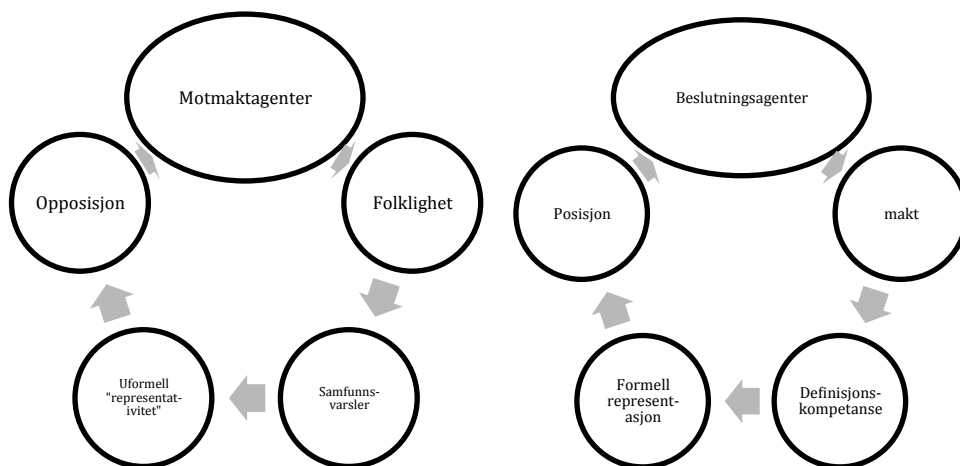
I denne teksten refereres det til kjennelsen i rettsaken om offentliggjøringen av de hemmeligstemplede Pentagon papirene, der The New York Times ble saksøkt av amerikanske myndigheter for å ha publisert dokumentene. Dokumentene hevdet å ha avslørt de falske premissene som utløste Vietnamkrigen (NRK, 2015). Medieorganisasjonen skal ha blitt frikjent på bakgrunn av hensynet til pressefrihet (WikiLeaks, About, 2015). Dette eksempelet fremstiller myndighetenes sanksjonering mot medieorganisasjoner som The New York Times og WikiLeaks som i strid med deres lovfestede forpliktelser om å legge til rette for åpenhet. Eksempelet viser også kjernen i den diskursive konflikten mellom den legitime maktdiskursen og motmaktdiskursen: diskursene enes om behovet for åpenhet, men er uenig i hvor grensene bør gå for hva som bør deles med offentligheten.

6 Subjektposisjoner

De fremtredende subjektposisjonene i analysen er "*motmaktagenter*" og "*beslutningsagenter*". Identitetene bekjenner seg begge til den "åpne informasjonsdiskursen", men er uenige om hvilket meningsinnhold som skal tillegges den flytende betegnelsen "åpenhet". Som følge av dette oppstår "*motmaktdiskursen*" og "*den legitime maktdiskursen*".

Motmaktagentene er først og fremst hacktivist, varslere og journalister.

Identiteten ekvivalerer med momenter som "opposisjon", "uformell representativitet", "samfunnsvarsler" og "folkelighet". Posisjonen fremstår som folkets "representasjon" i kampen om å gjenvinne kontroll over informasjon knyttet til samfunnsorganisering. Den er opposisjonell både i form og innhold og bygger på mistillit til beslutningstakernes vederheftighet.

Figur 1: Subjektposisjonenes ekvivalenskjeder

"Beslutningsagentene" er i all hovedsak beslutningstakere/myndighetspersoner, men også enkelte journalister opptre som støttespillere. Denne subjektposisjonen ekvivalerer med begreper som "posisjon", "formell representativitet", definisjonskompetanse" og "legitim makt".

I et diskursteoretisk perspektiv er alle identiteter overdeterminerte ved at de posisjonerer seg ulikt i ulike situasjon (Jørgensen og Phillips, 2013:56). "Motmaktagentene" er på denne måten overdeterminerte ved at de har konflikterende interesser i andre diskurser. WikiLeaks, som er en av de sentrale aktørene i denne diskursen, kritiserer tradisjonell media for å være styrt av makten. På denne måten lager de et bilde av seg selv som uavhengige av beslutningsmyndigheter og profittforbindelser. WikiLeaks har allikevel samarbeidet med flere tradisjonelle medieorganisasjoner og trolig hatt store fordeler av dette samarbeidet ved å få opparbeidet seg kredibilitet og troverdighet. Journalistene har også hatt et utbytte av samarbeidet ved å få tilgang på nyhetsmateriale.

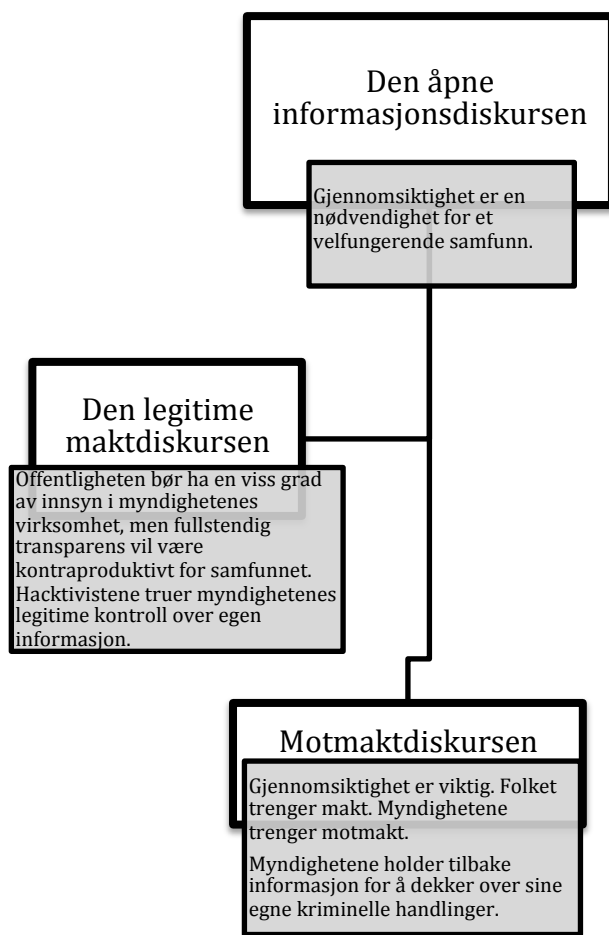
Journalistene havner i begge subjektposisjonene. Dette kan for eksempel skyldes ulike egeninteresser, der man velger posisjon ut i fra hva som vil lønne seg. Her kan man tenke seg at enkelte medieorganisasjoner samarbeider med myndighetene om informasjon og derfor har mer å tjene på å være lojale ovenfor myndighetene i den diskursive kampen. I andre sammenhenger vil medieorganisasjoner kunne tjene mer på å samarbeide med WikiLeaks ettersom dette vil gi dem tilgang på nyhetsstoff.

6.1 Kampen om definisjonsrett

Den åpne informasjonsdiskursen fremstår som en overordnet diskurs der alle subjektidentitetene enes om at åpenhet er avgjørende for et velfungerende demokratisk samfunn. Diskursen knytter den flytende betegneren "åpenhet" til momenter som *"demokrati"*, *"menneskerettighet"* og *"samfunnskontrakt"*. Åpenhet forstås her som et verktøy som vil redusere korrupsjon og sikre at myndighetene handler på måter som er fordelaktig for samfunnet. Det er også felles enighet om at man ikke kan ha fullstendig transparens på alle områder. Det vektlegges spesielt at enkeltaktører må beskyttes av personvern og de derfor ikke har det samme ansvaret som myndigheter.

Motmaktdiskursen bygger på argumentasjon om at myndighetene ikke legger godt nok til rette for åpenhet og at de misbruker sin kontroll over informasjon. Følgelig mener man her at borgerne derfor må sikre seg innsyn på andre måter. Denne diskursen knytter den flytende betegneren til momenter som *"ansvarliggjøring"*, *"selvtekt"* og *"pressefrihet"*.

Den legitime maktdiskursen knytter den flytende betegneren "åpenhet" til momenter som *"kontroll"*, *"samfunnsikkerhet"* og *"legitimitet"*. Diskursen fremmer argumentasjon om at åpenhet krever kontroll, og at myndighetene er den enes instans som har kompetanse og mandat til å avgjøre hva slags informasjon som det vil være forsvarlig å offentliggjøre.

Figur 2: Illustrasjon av diskursenes posisjon i forhold til hverandre.

Den legitime maktdiskursen bygger på legitimitetsaspektet og myndighetenes fullmakter og rett til å ta avgjørelser på vegne av samfunnet. Beslutningstakerne, både på lovgivende og utøvende side, vurderer selv ut i fra de gitte rammer hvor åpne de kan være.

Åpenhetsbegrepet i den legitime maktdiskursen omfatter både legitimitetens rettslige rammer og den praktiske håndhevelsen. Den legitime maktdiskursen står i en hegemonisk posisjon i kraft av å bygge på myndighetenes parlamentariske fullmakter. Det er imidlertid grunn til å se på om, og eventuelt hvordan, motmaktdiskursen påvirker den legitime maktdiskursen.

Myndighetenes legitimitet bygger på tillitsforholdet som ligger til grunn for styringskontrakten. Motmaktdiskursen vil, om tillitsforholdet skades, kunne svekke myndighetenes hegemoniske posisjon.

Anonymous og WikiLeaks fremstår som sentrale i føringen av motmaktdiskursen. Deres virksomhet begrunnes med et ønske om å gi folket berettiget kontroll over myndighetenes

aktiviteter. Diskursen fremstår som et virkemiddel for å ansvarliggjøre myndigheter. På denne måten kan motmaktdiskursen ses som et korrektiv til myndighetene.

Den legitime maktdiskursen og motmaktdiskursen fremstår som hverandres antiteser, men inngår også i et dualistisk forhold. Deres ulike posisjoner kan se ut til å utfylle hverandre. Mens den legitime maktdiskursen har makt i kraft av formell representativitet, har motmaktdiskursen makt i kraft av en uformell folkelig "representativitet". Den legitime maktdiskursen forfekter et sett med formelle handlingsregler som myndighetene må forholde seg til. Motmaktdiskursen har ingen slike formelle handlingsregler.

Denne diskursive kampen får innvirkning på samfunnet ved at myndighetenes definisjon av den flytende betegnelsen "åpenhet" stadig utfordres. På denne måten gis myndighetspersoner insentiver til å følge, eller tvinges til å handle i overensstemmelse med kravene.

7 Maktformidlere

I moderne politisk sosiologi er det to sentrale teoretiske tilnæringer som ofte anvendes i studier om makt og politikk (Seippel, 2003:2). Den ene tilnærmingen kan ses i lys av Foucaults ord:

"Power is everywhere, not because it embraces everything, but because it comes from everywhere" (Foucault i Seippel, 2003).

I dette perspektivet er alle sosiale relasjoner påvirket av maktrelasjoner, og blir på denne måten politiske (Seippel, 2003:2).

Den andre tilnærmingen baseres på den konvensjonelle politikkens funksjon som beslutningstaker for kollektivet (ibid:2). I politisk sosiologi er man opptatt av å se på sammenhenger mellom disse to tilnærmingene, og hvordan det som fremstår som maktrelasjoner i folks dagligliv får innvirkninger på politiske områder. Man ønsker også å se på hvordan makt institusjonaliseres gjennom uttrykk i verdier, interesser, kunnskap og følelser (ibid:2).

Vi kan skille mellom tre ulike maktformidlere: politiske partier, interesseorganisasjoner og sosiale bevegelser (ibid). Politiske partier kjennetegnes av å ha en byråkratisk struktur.

Partiene stemmes frem av velgere, og får gjennom dette en formell representativitet (ibid). De politiske partienes viktigste ressurs er deres politiske embeter (ibid).

Interesseorganisasjoner har også ofte en byråkratiske organisering. Deres hovedformål er å representere medlemmenes interesse (ibid:2). De besitter ofte ekspertkunnskaper om sine fagfelt, og har tilgang til beslutningsarenaer (ibid).

Ørnulf Seippel (2003) mener at sosiale bevegelser kan identifiseres gjennom deres formidling av verdier og interesser, som ofte både har et politisk og et sosialt aspekt (ibid). Sosiale bevegelser kjennetegnes av en løsere struktur og færre rollespesifikasjoner (ibid:2). For å nå sine mål utfører de ulike former for proteser og markeringer (Seippel, 2003:182). Bevegelsenes viktigste ressurs er medlemmene og solidariteten som oppstår i fellesskapet (ibid).

Det finnes ingen ikke en overordnet definisjon av begrepet "*sosiale bevegelser*" innenfor samfunnsvitenskapene (ibid:3). Begrepet defineres på ulike måter, og hva som vektlegges i avhenger av ulike faktorer, for eksempelvis hva man skal studere, problemstillingen man jobber med og hvem som skal utføre studien (ibid). Seippel (2003) presenterer fire definisjoner på sosiale bevegelser. Jeg vil i det følgende presentere tre av dem som jeg mener er hensiktsmessige for min oppgave (ibid:2).

A social movement consists of a sustained challenge to powerholders in the name of a population living under the jurisdiction of those powerholders by means of repeated public displays of that population's numbers, commitment, unity, and worthiness (Tilly 1994 i Seippel, 2003:2).

... collective challenges by people with common purposes and solidarity in sustained interaction with elites, opponents and authorities (Tarrow 1994 i Seippel, 2003:2).

A social movement is a network of informal interactions between a plurality of individuals, groups and/or organizations, engaged in a political or cultural conflict, on the basis of a shared collective identity (Diani,1992 i Seippel, 2003:2).

7.1 Teori om sosiale bevegelser

Ettersom det anvendes ulike definisjoner av begrepet "sosiale bevegelser", vil det derfor kunne være nyttig å anvende fellestrekkene ved de ulike forståelsene som et teoretisk utgangspunkt (Crossley, 2002; Diani, 1992, Diani og della Porta, 1999; Andreassen, 2006:148). Jeg vil i det følgende gjøre rede for noen av de kriteriene som de ser ut til å ha til felles.

Sosiale bevegelser kjennetegnes av interaksjon over tid, der aktører i løse-, eller mer organiserte nettverk, utfordrer et maktforhold i samfunnet (Seippel, 2003: 184).

Bevegelsene kjemper ofte mot negative samfunnsforhold, for eksempel undertrykkelse, deprivasjon og utnyttelse (Andreassen, 2006: 148). Bevegelsen kan også kjempe for mer avgrensede saker, for eksempel dyrevern og språkrettigheter (ibid).

Ulike sosiale bevegelser kan fremme de samme budskapene, men kan ha ulike strategier for å løse de identifiserte problemene (Melucci, 1999, Andreassen, 2006: 149). For å rette fokus på sine kampsaker, utfører de ofte ikke-konvensjonelle aksjoner og protester (ibid). Ettersom sosiale bevegelser ofte bygger på kritikk av gjeldende samfunnsforhold, vil de også fremme negative spådommer om fremtiden dersom sosial endring ikke finner sted (Andreassen, 2006:148).

Et sentral aspekt i teoriene er at sosiale bevegelser må kunne gjennomføre en vellykket organisering (ibid:148). De må også kunne handle i fellesskap for å kunne oppnå sine målsetninger (ibid). Det kollektive samarbeidet drives fremover av en felles motivasjon om å utfordre og forandre gjeldende samfunnsstrukturer (ibid). Som følge av dette får deltakerne en kollektiv identitetsforståelse og en opplevelse av tilhørighet og gjensidig solidaritet (ibid:149).

Forholdet mellom aktørene i nettverket er dannet på grunnlag av uformelle bånd. Nettverkene er mindre formaliserte enn politiske partier og interesseorganisasjoner. De har også færre rollespesifikasjoner (Seippel, 2003:1). Lederne i sosiale bevegelser er ofte ikke valgte representanter på samme måte som i politiske partier, eller interesseorganisasjoner. De vil imidlertid ofte kunne ha roller, som for eksempel talsperson for bevegelsen (Andreassen, 2006: 149).

Bevegelsenes overordnede mål er å skape sosial endring. Bevegelsen vil derfor ofte være i et konflikterende forhold med politiske myndigheter (ibid:148). Som følge av sin opposisjonelle karakter vil de heller ikke være integrert i det etablerte systemet for interesseposisjoner, slik som for eksempel politiske partier og interesseorganisasjoner (ibid:149). De vil derfor ikke kunne få gjennomslag for sine krav uten noen form for politisk representasjon (Melucci, 1996 i Andreassen, 2006: 149). Følgelig vil bevegelsene være avhengige av å få gjennomslag hos myndighetene for å nå sine mål (ibid).

8 Wikileaks og Anonymous som sosiale bevegelser

Ny teknologi har lagt til rette for nye former for organisering, mobilisering, og protesthandlinger. Som følge av dette har den også endret forutsetningene for sosiale bevegelsers påvirkning. Det vil derfor være interessant å se om hvorvidt eksisterende teori om sosiale bevegelser vil kunne anvendes om nettverk som Anonymous og WikiLeaks.

Sosiale bevegelser kjennetegnes først og fremst av kollektiv organisering, som krever at aktørene har en felles forståelse av hva som er gruppens overordnede målsetninger (Andreassen, 2006: 148). Her er Anonymous vanskelig å plassere.

Nettverket har en anarkistisk struktur uten noen form for eller ledelse, eller organisatorisk kjerne. Anonymous fremstår derfor som et cellenettverk der enkeltpersoner og grupper utfører ulike operasjoner, som også kan ha utgangspunkt i ulike motivasjonsgrunnlag. Operasjonene er heller ikke nødvendigvis planlagt i fellesskap. Nettverket fremstår derfor som noe "løser" sammensatt enn tradisjonelle sosiale bevegelser. Nettverket avviser også at de er en gruppe, eller organisasjon, og ønsker å bli ansett som en "idé" som alle kan anvende for fremme et sosialt eller politisk buskap (Anon HQ, 2014).

Nettverket er splittet. Dette fører til ulike handlingsmotiver. Enkelte grupperinger innad i nettverket ønsker ikke å vedkjenne seg "haktivist"- stempelet. Denne gruppen ønsker å gå tilbake til den opprinnelige Anonymous, der all handling var styrt av såkalt "lulz" (Wired, 2011). Splittelsen imellom såkalte "morfags" og lulzfags" har ført til interne konflikter (Bustle, 2015). Følgelig møter ikke Anonymous, som helhet, kriteriet om kollektiv organisering og felles målsetninger.

Det er imidlertid er en viss form for organisering i deler av nettverket. "Hacktivistene" har for eksempel vist at de kan organisere seg, blant annet for å utføre tjenestenektangrep. Ettersom medlemmene ikke offentliggjør detaljert informasjon om operasjonene, vet man imidlertid ikke hvor mange medlemmer som har vært involvert i de ulike "cyberangrepene". Det vil kunne anvendes programvare som gjør det mulig for en mindre gruppe å utføre store angrep. Dette betyr at nettverket, i enkelte tilfeller, kanskje ikke er avhengig av en kollektiv organisering.

Nettverket har imidlertid også vist at de kan organisere seg for større operasjoner. "Operation Chanology" er et eksempel på dette (Encyclopedia Dramatica, 2015). Denne operasjonen førte til at det ble organisert kollektive "cyberangrep" og gatedemonstrasjoner over store deler av verden.

WikiLeaks fremstår utad som et organisert nettverk. Aktørene har felles handlingsrammer og målsetninger. Nettverket omtaler seg som en medieorganisasjon, og organiserer den administrative kjernen ved bruk av enkelte rollespesifikasjoner som er vanlig innenfor medievirksomhet (Telegraph, 2016). Dette er trolig noe uvanlig for sosiale bevegelser, ettersom de ofte har færre rollespesifikasjoner og sjeldent en tradisjonell leder slik som WikiLeaks har (Andreassen, 2006: 149). Man kan derfor tenke seg at WikiLeaks møter kriteriene om å ha en felles målsetning, og å kunne gjennomføre en kollektiv organisering, men at strukturen allikevel fremstår som en medieorganisasjon.

En tidligere ansatt i WikiLeaks har hevdet at organisasjonen har hatt perioder med strukturelle utfordringer. Disse utfordringene skal ha skapt problemer for organisasjonens arbeid (Spiegel online, 2010). Hvorvidt organisasjonen fortsatt har disse problemene er ukjent. Man kan imidlertid anta at de kan ha løst noen av problemene ettersom organisasjonen fortsatt er aktiv.

Sosiale bevegelser kjennetegnes av at interaksjonen mellom medlemmene foregår over tid (Andreassen, 2006: 148). Anonymous holdes sammen av løse og, i enkelte sammenhenger, ikke-eksisterende bånd. Dette vil kunne føre til lite, eller ingen interaksjonen mellom enkelte grupper innad i nettverket. Anonymitets-aspektet kan også gjøre det lettere for aktørene å trekke seg ut av nettverket, ettersom det er mindre risiko for at dette vil få konsekvenser for sosiale relasjoner. Strukturen kan derfor legge til rette for mer sporadisk og kortvarig engasjement hos deltakerne.

Arbeidet til WikiLeaks krever samarbeid og organisering (Coleman, 2014:49). For å kunne få til dette vil det nødvendigvis måtte være interaksjon mellom aktørene innad i den organisatoriske kjernen. Med interaksjon forstår jeg samhandling og direkte kommunikasjon (Store norske leksikon 9, 2014).

I likhet med sosiale bevegelser vil man kunne tenke seg at aktørene i Anonymous og WikiLeaks utvikler kollektive identitetsforståelser. Nettverkene kollektive identiteter kan ha noen felles røtter i "hackerkulturen" og dens motstand av myndigheters forsøk på å ta kontroll over "deres" sfære. Den vil også kunne påvirkes av myndighetenes forsøk på å kriminalisere nettverkene ved å forsterke skille mellom nettverkene og samfunnet.

WikiLeaks og Anonymous møter kriteriene for sosiale bevegelser ved at de utfordrer maktforhold, kjemper for sosial endring og anvender ukonvensjonelle metoder for å nå sine mål. Deres protestformer er ukonvensjonelle ettersom de er relativt nye i protest-øyemed. På grunn av dette representerer de også noen nye utfordringer.

Anonymous utfører ulike former for "cyberangrep", deriblant hackerangrep og tjenestenektangrep. Hackerangrep regnes som datainnbrudd og har en strafferamme på inntil 2 år i Norge (Straffeloven § 204). Tjenestenektangrep har en kortvarig effekt, og sammenliknes derfor av hacktivistene med en gatedemonstrasjon, eller "lock-on" protest (The Daily Dot, 2014). Myndighetens anser imidlertid også denne protestformen som ulovlig ettersom alle internettdomener er privateide (ibid).

WikiLeaks havner i en gråsoner. Myndigheter kan ikke straffeforfølge organisasjonen uten å samtidig måtte straffe andre som leser og distribuerer materialet, for eksempel medieorganisasjoner og deres lesere (The Guardian 2, 2010). I teorien jeg har presentert ovenfor, spesifiseres det ikke i hvilken grad det er akseptert at sosiale bevegelser bryter loven. På den ene siden er det trolig ikke uvanlig at sosiale bevegelser arrangerer ulovlige aksjoner, eller demonstrasjoner. Myndighetene vil trolig mene at det er en forskjell i alvorlighetsgrad mellom det å avholde en ulovlig gatedemonstrasjon og det å stjele, eller offentliggjøre hemmeligstemplede dokumenter. Vil myndighetenes karakteristikk av handlingene som terror og kriminalitet diskvalifisere dem som protestformer? Myndighetene kan selv bestemme hva de vil anse som terror. Det er imidlertid problematisk å bruke lovgivning som et absolutt kriterium for hva som kan anses som en sosial bevegelse. Det vil i mange tilfeller være i myndighetenes interesse å begrense opposisjon. En måte å gjøre dette på er ved å kriminalisere opposisjonens handlinger og innføre rigide lovbestemmelser.

Nettverkene møter ikke alle kriteriene for sosiale bevegelser. De kan fremstå som ytterpunkter med hensyn til graden av struktur. Det vil trolig være mer fruktbart å knytte nettverkene opp mot nyere teori.

9 Internetworked social movements

Lauren Langman peker på at de teknologiske forholdene har ført til fremveksten av nye former for sosiale bevegelser (Langman, 2005: 22). Han omtaler disse som "*internetworked social movements*". De nye sosiale bevegelsen kan deles inn i tre idealtyper: "*alternative media*", "*alternative politics*" og "*cyberaktivism*" (Langman, 2005:22).

"*Alternative media*" kan forstås som de nye informasjonskanalene som publiserer informasjon som tradisjonell media ikke publiserer (Langman, 2005:22). Eksempler på disse kanelene er blogger, informasjonssider, eller mindre og alternative medieorganisasjoner. Disse "mediene" vil ofte anvende sine plattformer til å promotere, eller støtte andre grupper (ibid:21). Et eksempel på en slik medieorganisasjon er Alternet, som publiserer nyhetssaker fra tradisjonell media, men også fra radikale organisasjoner og andre alternative nyhetssider (ibid).

Internett har også ført til fremveksten av nye alternative politiske bevegelser, eller "*alternative politics*". Disse bevegelsene kjemper for en alternativ form for globalisering med fokus på rettferdighet, verdighet og livskvalitet for alle borgere (ibid:23). Et eksempel på en slik bevegelse er solidaritetsbevegelsen Attac, som kjemper for å jevne ut sosial ulikhet og for demokratisk kontroll over samfunnet (www.attac.no). Disse organisasjonene vil for eksempel aksjonere mot myndigheter i land der befolkningen undertrykkes og utsettes for vold. De vil også kunne organisere boikott av produkter fra selskaper som for eksempel produserer varer som inneholder farlige stoffer (ibid:25).

Begrepet "*cyberaktivisme*" anvendes om aktørers kollektive mobilisering på internett for å demonstrere mot opplevd urettferdighet, for eksempel gjennom å utføre tjenestenektangrep eller hackerangrep. "Hacktivism" anvendes som et eksempel på denne idealtypen, og er en form for sivil ulydighet hvor aktørene anvender ulike digitale verktøy for å demonstrere og rette fokus mot ulike samfunnstemaer (ibid:30). Anonymous vil kunne stå som et eksempel på denne typen aktivisme.

9.1 WikiLeaks og Anonymous som "internetworked social movements"

WikiLeaks vil i sin natur ha likehetstrekk med idealtypen "alternativ media", men kriteriene dekker ikke alle aspekter ved organisasjonens virksomhet. Mens andre alternative kommunikasjonskanaler samler og publiserer materiale for å gjøre informasjon lettere tilgjengelig, publiserer WikiLeaks materiale som ellers ikke ville vært tilgjengelig for offentligheten. Materialet er også ofte av stor interesse for tradisjonelle medieorganisasjoner, som tildels er avhengig av å samarbeide med organisasjonen for å få tilgang på slik informasjon. WikiLeaks kan derfor forstås som en slags sekundær "portvokter" av informasjon om myndigheters, korporasjoners og andre gruppers virksomhet. Organisasjonen har i kraft av dette fått betydelig innflytelse på politiske forhold.

Det overordnede målet til WikiLeaks er å bidra til å økt demokratisk kontroll over samfunnet. Nettverket har derfor et politisk aspekt som gjør at de også vil kunne falle innunder kategorien "alternative politics". Etersom WikiLeaks er avhengig av samarbeid med hacktivistene, vil man også kunne knytte organisasjonen opp i mot idealtypen "cyberaktivisme".

Anonymous har enkelte kjennetegn som tangerer idealtypen "alternativ media". Dette gjelder for eksempel at de holder egne kommunikasjonskanaler der de publiserer egne nyhetssaker, De gir også gir informasjon hentet fra andre kilder, for eksempel WikiLeaks (Anon HQ 2, 2016). Tidligere i år offentliggjorde nettverket at de har opprettet det politiske partiet, "The Humanity Party" (2016). På sine hjemmesider har nettverket lagt ut sine løsninger på ulike samfunnsproblemer, for eksempel hvordan de mener man vil kunne utjevne sosial ulikhet og skape verdensfred (ibid). Nettverket har derfor en global politisk agenda, og vil følgelig kunne tangere med idealtypen "alternative politics".

Det er imidlertid naturlig å kategorisere Anonymous som "cyberaktivister" (Langman, 2005: 29). Jeg mener imidlertid at det vil kunne vært nyttig å se både WikiLeaks og Anonymous i lys av alle de tre kategoriene, og at det er nettopp de glidende overgangene mellom disse kategoriene som kjennetegner deres virksomhet og som gir dem betydelige påvirkningsmuligheter.

10 Avslutning

Castells anvender et begrepsapparat som sammen reflekterer et system av ulike "maktformer" i nettverksamfunnet. Jeg vil i det følgende oppsummere hvordan disse maktformene kan tenkes å stå seg i forhold til de to valgte nettverkene.

Gjennom i praksis å gjennomføre en viss kontroll og organisering synes det som om at WikiLeaks har "network power" (Castells, 2010:773). Ettersom de har en organisatorisk kjerne som programmerer nettverkets verdier og handlingsregler, samt tar avgjørelser på vegne av fellesskapet, har de også "network-making power" og "networked power" (ibid). De har i tillegg "networking power" ved at de har en viss kontroll over hvem som får være med i nettverket og hva slags informasjon de deler med omverdenen.

I motsetning til WikiLeaks, fremstår Anonymous som uorganisert og splittet. Nettverket mangler flere av de ovennevnte maktformene (ibid). Anonymous har imidlertid, det man kanskje kunne kalle, en fragmentert "network making-power", ved at medlemmene kan opprette og programmere mindre grupper innad i nettverket (ibid).

Castells teori om nettverksmakt er altså ikke like evident i Anonymous. Ved å ikke ha noen spesifikk intern og ekstern kontroll kan det tenkes at nettverkets aktivitet får en bredere og mer spredt form. Sett i lys av metaforen om "jordstengelen" har dette en spredningsfunksjon som gir nettverket makt i kraft av antall medlemmer og påvirkningsmuligheter gjennom sine mange kommunikasjonskanaler (Store norske leksikon 8, 2016).

WikiLeaks og Anonymous har trolig begge utgangspunkt i "hackerkulturen" som vokste frem som følge av Web.2.0. Nettverkernes kamp mot myndigheter kan følgelig forstås som en forlengelse av de tidligere kampene mellom internettbrukere og myndigheter om kontroll over internett. Castells forstår "project identities" som prosessen der en gruppe forsøke å konstruere nye identiteter for å redefinere sin posisjon i samfunnet (Castells, 2010: 18). Jeg mener at begge nettverkernes form tangerer denne idealtypen. Det er imidlertid vanskelig å plassere Anonymous (Castells,2010:21). Anonymous har elementer fra det Lauren Langman kaller "ludic identities", som er en identitetsform som bygger på populærkulturens måter å implementere samfunnskritikk (Langman, 2005:19).

Anonymous og WikiLeaks skaper, ut i fra sin aktivitet, store utfordringer for myndighetenes kontrollutøvelse. Til tross for myndighetenes tiltak, har de ikke klart å stanse nettverkene. Årsaken til dette er trolig sammensatt. En viktig faktor er antakelig mangelen på internasjonal lovgivning for internett (Network World, 2012).

Begge nettverkene har et stort antall medlemmer. De anvender anonymiserende teknologi som gjør at det er vanskeligere for myndigheter å spore medlemmene. De besitter en særskilt kompetanse på et område hvor myndighetene henger etter (National Cyber Security Institute, 2016). Ettersom cyberaktivistenes metoder stadig vil fornyer seg, vil myndighetene trolig stå ovenfor nye utfordringer. Myndighetenes posisjon kan sammenliknes med hvordan naturvitenskapen må forholde seg til forandringer i organismers arvestoff (Store norske leksikon 6, 2016). Forskere vil ikke kunne forebygge mutasjonsprosessen, men vil hele tiden måtte oppdatere sine kunnskaper om de nye organismene.

WikiLeaks har større intern og ekstern kontroll over nettverket enn Anonymous. Dette, i kombinasjon med organisasjonens ressurser, kan være til grunn for at de har fått betydelig innflytelse på politiske forhold. Man kan imidlertid stille spørsmål ved hvorvidt deres kamp om åpenhet alltid er like objektiv, og i hvilken grad organisasjonens interesser påvirker hva som publiseres og tidspunkt m.m. Ved å lekke Hillary Clintons e-poster, har organisasjonen trolig bidratt til å påvirke det amerikanske presidentvalget (Washington Post, 2016).

Organisasjonen publiserte kun dokumenter tilknyttet Hillary Clinton. Assange skal ha hevdet at dette var tilfeldig ved at de ikke hadde mottatt informasjon om noen av de andre presidentkandidatene (Express, 2016). Assange skal angivelig i etterkant av valget ha møtt kritikken om manglende objektivitet med å oppfordret hackere til å innhente informasjon om den nåværende "president elect", Donald Trump (Express, 2016). Man kan spekulere i hvorfor denne forespørselen ikke kom tidligere.

WikiLeaks og Anonymous kan betegnes som "informasjonsaktivister" (Ibtimes, 2012). De begrunner sin aktivitet med samfunnets behov for mer åpenhet og økt demokratisk kontroll. Jeg identifiserte tre diskurser knyttet til aktivitetene til WikiLeaks og Anonymous. Jeg vil i det følgende gi en oppsummering av disse.

"Den åpne informasjonsdiskursen" fremstår som en overordnet diskurs, der beslutningsagenter og motmaktagenter enes om at åpenhet er en avgjørende forutsetning for et velfungerende demokrati. De er også enige om at den samme åpenheten ikke kan avkreves

enkeltindivider. Subjektposisjonene er imidlertid uenige om hvor åpent samfunnet bør være. Dette møtes med etablering av underdiskursene "*motmaktdiskursen*" og "*den legitime maktdiskursen*".

Begge diskursene er opptatt av kontroll over informasjon, men er uenige om hvem som bør ha kontrollen utfra sakens type og natur. Den legitime maktdiskursen tar utgangspunkt i at myndigheter har et legitimt krav på kontroll over egen informasjon. Motmaktdiskursen mener på en annen side at myndighetene misbruker sin maktposisjon ved å dekke over "lyssky" virksomhet. De mener derfor at det er nødvendig å finne andre måter å få innsyn på, og derigjennom økt kontroll over myndighetenes aktivitet.

Den diskursive kampen vil kunne få innvirkninger på samfunnet ved at myndighetenes definisjon av den flytende betegnelsen "åpenhet" stadig utfordres. Dette vil kunne gi myndighetene insentiver til å legge til rette for større åpenhet. Myndighetenes legitimitet bygger på tillittsforholdet som ligger til grunn for styringskontrakten. Motmaktdiskursen vil kunne ha betydning for borgernes tillit til myndighetene. Gjennom dette kan den bidra til å påvirke myndighetenes hegemoniske posisjon.

I oppgaven har jeg forsøkt å knytte Anonymous og WikiLeaks opp mot teori om sosiale bevegelser. Nettverkene som nevnt utfordrer for eksempel maktforhold og kjemper for sosial endring (Seippel, 2003:184). De anvender primært ikke-konvensjonelle protestformer for å oppnå sine mål. Det er imidlertid uenighet mellom myndigheter og nettverkene om hvorvidt metodene de anvender kan anses som legitime protestformer. Mens nettverkene anser sin virksomhet som nødvendige for å sikre borgernes rettigheter, definerer myndighetene deres aktiviteter som "cyberkrigføring" og "terrorisme" (The Inquirer, 2015).

Det vil imidlertid være problematisk å la myndighetene alene avgjøre hvorvidt nettverkene kan betraktes som sosiale bevegelser, ettersom de vil kunne ha en egeninteresse av å kriminalisere, eller hemme nettverkens aktivitet.

Anonymous har en fragmentert struktur, og båndene innad i nettverket er trolig løsere enn i tradisjonelle sosiale bevegelser. I enkelte sammenhenger er det kun nettverkets navn som binder medlemmene sammen. WikiLeaks har derimot egne ansatte, rollespesifikasjoner og en hierarkisk struktur som fører til at den fremstår som en medieorganisasjon. Det er derfor hensiktsmessig å anvende Lauren Langmans begrepsapparat.

WikiLeaks kan forstås som en kombinasjon av "alternative media" og "alternative politics". Organisasjonen fremstår som en alternativ medieorganisasjon, men har også noen klare globale og politiske målsetninger. De kan også knyttes opp mot idealtypen "cyberaktivisme" ettersom WikiLeaks-nettverket også består av hacktivistene som gir organisasjonen tilgang på ny informasjon.

I likhet med WikiLeaks fremstår også Anonymous som en kombinasjon av de tre ovennevnte idealtypene. De er i all hovedsak "cyberaktivister", men de har også egne alternative mediekanaler hvor de promoterer andre grupper, for eksempel WikiLeaks. I likhet med WikiLeaks har de noen globale politiske aspekter som tangerer med idealtypen "alternative politics".

Jeg mener at det har vært nyttig å se WikiLeaks og Anonymous i lys av alle kategoriene, og at det er nettopp de glidende overgangene mellom disse idealtypene som kjennetegner deres virksomhet, og som gir nettverkene betydelige påvirkningsmuligheter.

11 Referanseliste

- ABCNews (2010): *"WikiLeaks: Stop Us? You'll Have to Shut Down the Web"*. Tilgjengelig fra: <http://abcnews.go.com/International/julian-assange-wikileaks-faces-onslaught-charges-attacks-politically/story?id=12333753>> (Hentet 10.11.16)
- ABCNews (2011): *"Anonymous wins victory in drug cartel fight"*. Tilgjengelig fra: http://www.huffingtonpost.com/charlotte-robertson/slacktivism-the-downfall-b_5984336.html (Hentet 10.11.16)
- ABCNews (2016): *"What to know about the worldwide hacker group 'Anonymous'"*. Tilgjengelig fra: <http://abcnews.go.com/US/worldwide-hacker-group-anonymous/story?id=37761302> (Hentet 10.11.16)
- Andreassen, Tore Alm (2006): *"Truet frivillighet og forvitrede folkebevegelser? En diskusjon av hva perspektiver fra studier av sosiale bevegelser kan tilføre forskningen om frivillige organisasjoner"*. Sosiologisk Tidsskrift nr. 2. Oslo: Universitetsforlaget
- Anonymous INOF, You Tube (2011): *"Anonymous Press release - 26/01/2011"*. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=yOLc3B2V4AM> (Hentet 10.11.16)
- Anonymous Official, You Tube (2016): *"Message to the Citizens of the World VI"*. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=COI-rPT203w> (Hentet 10.11.16)
- Anonymous, YouTube (2011): *"A Press Release"*. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=RBa13MQv3Xo> (Hentet 10.11.16)
- Anonymous#1867, You Tube (2015): *"A Message to the Citizens of the Earth"*. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=SQuvcEtzssE> (Hentet 10.11.16)
- Anon HQ (2016) *"Be anonymous"*. Tilgjengelig fra: <http://anonhq.com/be-anonymous/> (Hentet 10.11.16)
- Anon HQ 2, (2016): *"Breaking: New WikiLeaks Emails Confirm Clinton Lied About Almost Everything"*. Tilgjengelig fra: <http://anonhq.com/breaking-new-wikileaks-emails-confirm-clinton-lied-almost-everything/> (Hentet 10.11.16)
- Anon HQ (2014): *"Why Do We Wear the Mask"*. Tilgjengelig fra: <http://anonhq.com/wear-mask/> (Hentet 10.11.16)
- Al Jazeera (2011): Nigeria: Ripe for a WikiLeaks revolution" . Tilgjengelig fra: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/nigeriaelections/2011/04/201141514313670141.html> (Hentet 10.11.16)

- Aleteuk, YouTube (2008): "*Tom Cruise Scientology Video - (UNCUT)*".
Tilgjengelig fra: https://www.youtube.com/watch?v=UFBZ_uAbxS0 (Hentet 10.11.16)
- Alternet (2012): "*WikiLeaks 2.0: How Julian Assange's partnership with Anonymous could change the landscape of Hacktivism*". Tilgjengelig fra:
http://www.alternet.org/story/154320/wikileaks_2.0%3A_how_julian_assange%27s_partnership_with_anonymous_could_change_the_landscape_of_hacktivism(Hentet 10.11.16)
- Assange, Julian (2012): "*Cypherpunks: Freedom and the Future of the Internet*".
Tilgjengelig fra: <https://pdf.yt/d/ekVVZgGOThtG6fXb> (Hentet 10.11.16)
- Benford, Robert D. og David A Snow (2010): "*Framing Processes and Social Movements*".
Tilgjengelig fra: <https://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/AnnRevSoc-2000-Benford.pdf> (Hentet 10.11.16)
- Bernstein, Michael, Andrés Monroy-Hernández og Drew Harry (2011): "*4chan and /b/: An Analysis of Anonymity and Ephemerality in a Large Online Community*". Tilgjengelig fra:
<https://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/ICWSM11/paper/viewFile/2873/4398> (Hentet 10.11.16)
- Bergstrøm, Gøran og Kristina Boréus (2005): "Textens mening och makt". Danmark: Narayana Press
- Bright Planet (2014): "*Clearing Up Confusion - Deep Web vs. Dark Web*". Tilgjengelig fra:
<https://brightplanet.com/2014/03/clearing-confusion-deep-web-vs-dark-web/> (Hentet 10.11.16)
- Brinkmann, Svend og Lene Tangaard (2012): "*Kvalitative metoder*" Oslo: Gyldendal
- Bustle (2015): "*How did Anonymous start? The history of the mysterious "hacktivist" group began quite some time ago*". Tilgjengelig fra: <https://www.bustle.com/articles/65444-how-did-anonymous-start-the-history-of-the-mysterious-hacktivist-group-began-quite-some-time-ago> (Hentet 10.11.16)
- Cambridge Dictionary (2016): "*Hacktivist*". Tilgjengelig fra: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hacktivist> (Hentet 10.11.16)
- Castells, Manuel (2005): "*The Network Society*" Washington: Center for Transatlantic Relations
Tilgjengelig fra: http://www.umass.edu/digitalcenter/research/pdfs/JF_NetworkSociety.pdf (Hentet 10.11.16)
- Castells, Manuel (2004): "*The Network Society*". Northampton : Edward Elgard Publishing Limited
- Castells (2007) "*Communication, Power and Counter-Power in the Network Society*". International Journal of Communication Tilgjengelig fra:
<http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/viewFile/46/35> (Hentet 10.11.16)

- Castells, Manuell 2 (2010): *"The Rise of the Network Society"*. Tilgjengelig fra: http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781444310146_sample_415190.pdf (Hentet 10.11.16)
- Castells, Manuel (2010): *"The Power of Identity, The Information Age: Economy, Society and Culture"*. West Sussex: Wiley Blackwell. Tilgjengelig fra: <https://play.google.com/books/reader?id=19asXV40MegC&printsec=frontcover&output=reader&hl=no&pg=GBS.PT2>(Hentet 10.11.16)
- Castells, Manuell (2009): *"A Network Theory of Power"*. International Journal of Communication
Tilgjengelig fra: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/1136/553> (Hentet 10.11.16)
- Castells, Manuell (2011): *"A Network Theory of Power"*. International Journal of Communication.
Tilgjengelig fra: <http://faculty.georgetown.edu/irvinem/theory/Castells-Network-Power-2011.pdf> (Hentet 10.11.16)
- Castells, Manuell (2013): *"Communication Power"*. Tilgjengelig fra: <https://goo.gl/nLp2Eo>
(Hentet 10.11.16)
- Coleman, Gabriella (2014): *"Hacker, Hoaxer, Whistleblower, Spy: The Many Faces of Anonymous"*. Verso: London
- CNN (2012): *"Who is Anonymous? Everyone and no one"*. Tilgjengelig fra: <http://edition.cnn.com/2012/02/09/world/anonymous-explainer/> (Hentet 10.11.16)
- CNN 1(2016): *"Clinton on voters 'trust issues': 'I know I have work to do'"*. Tilgjengelig fra: <http://edition.cnn.com/2016/06/27/politics/hillary-clinton-trust-2016-election/> (Hentet 10.11.16)
- CNN 2 (2016): *"US finds growing evidence Russia feeding emails to WikiLeaks"*. Tilgjengelig fra: <http://edition.cnn.com/2016/10/13/politics/russia-us-election/> (Hentet 10.11.16)
- Dagens Næringsliv (2010): *"Åpenhet gjelder for myndigheter, ikke individer"*. Tilgjengelig fra: <http://www.dn.no/tekno/2010/12/23/-apenhet-gjelder-for-myndigheter-ikke-individer> (Hentet 10.11.16)
- Daily Dot (2014): *"DDos isn't Going to be a Legal Form of Protest Any Time Soon"*. Tilgjengelig fra: <http://www.dailydot.com/layer8/ddos-attack-political-protest/> (Hentet 10.11.16)
- Daily Mail (2014): "ISIS releases Hollywood style propaganda video in response to plans to deploy troops in Iraq threatening the 'fighting has just begun'": Tilgjengelig fra: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2759299/ISIS-releases-Hollywood-style-propaganda-video-response-US-plans-deploy-troops-Iraq-threatening-fighting-just-begun.html> (Hentet 15.11.16)
- Dictionary.com (2016): "Hacktivism" . Tilgjengelig fra: <http://www.dictionary.com/browse/hacktivism> (Hentet 10.11.16)

- Dictionary.com 2 (2010): "*Hack*" <http://www.dictionary.com/browse/hack> (Hentet 10.11.16)
- Dark Web News (2016): "*How To Access The Dark Web*". Tilgjengelig fra: <https://darkwebnews.com/help-advice/access-dark-web/> (Hentet 10.11.16)
- DW(2010): "*US could prosecute Assange for espionage, say legal experts*". Tilgjengelig fra: <http://www.dw.com/en/us-could-prosecute-assange-for-espionage-say-legal-experts/a-6288739>(Hentet 10.11.16)
- Economic Times (2016): "*Definition of hacking*". Tilgjengelig fra: <http://economictimes.indiatimes.com/definition/hacking>
- Ekko (2015): "*Anonymous - hvem er de og hva vil de?*" Tilgjengelig fra: <https://www.acast.com/ekko/26-11-2015-anonymous-hvem-er-de-og-hva-vil-de-> (Hentet 10.11.16)
- Elite Daily (2014): "*The Disgusting Side Of 4Chan, The Anonymous, Misogynist Forum Responsible For Leaked Photos*". Tilgjengelig fra: <http://elitedaily.com/news/technology/4chan-anonymous-messaging-board/736285/> (Hentet 10.11.16)
- Encyclopedia Dramatica (2015): "*Moral fag*". Tilgjengelig fra: <https://encycopediadramatica.se/Moralfag> (Hentet 10.11.16)
- Express (2016): "*Julian Assange calls for leaks on Trump after claims WikiLeaks attacked Hillary Clinton*". Tilgjengelig fra: <http://www.express.co.uk/news/world/731316/Wikileaks-Julian-Assange-Donald-Trump-Hillary-Clinton> (Hentet 11.11.16).
- FBI (2016): "*Cyber Crime*". Tilgjengelig fra: <https://www.fbi.gov/investigate/cyber> (Hentet 10.11.16)
- Forbes (2013): "*Is Anonymous Suffering An Identity Crisis*". Tilgjengelig fra: <https://www.anonymousvideo.eu/anonymous-press-release-opserenashim.html> (Hentet 10.11.16)
- Forbes (2012): "*WikiLeaks Tightens Ties To Anonymous In Leak Of Stratfor Emails*". Tilgjengelig fra: <http://www.forbes.com/sites/andygreenberg/2012/02/27/wikileaks-tightens-ties-to-anonymous-in-leak-of-stratfor-emails/-59c957866c7f> (Hentet 10.11.16)
- Fox 59 (2016): "*Anonymous goes after Donald Trump*". Tilgjengelig fra: <http://fox59.com/2016/03/18/anonymous-goes-after-donald-trump/> (Hentet 10.11.16)
- Gizmodo (2013): "*The Best and Worst Things 4Chan Gave the World*". Tilgjengelig fra: <http://gizmodo.com/the-best-and-worst-things-4chan-gave-the-world-1436402768> (Hentet 10.11.16)
- Hacker Read (2016): "*8 Most Awesome Hacks Conducted By Anonymous Hackers*". Tilgjengelig fra: <https://www.hackread.com/8-most-awesome-hacks-conducted-by-anonymous-hackers/> (Hentet 10.11.16)
- Hactivist Culture (2015): "*Enforced Transparency 101*". Tilgjengelig fra: <https://hactivistculture.com/about/keybase-proof/d=37761302> (Hentet 10.11.16)

- Higgins, Melissa (2012): "*Julian Assange: WikiLeaks founder*". Tilgjengelig fra: <http://bit.ly/2eKtAbD> (Hentet 10.11.16)
- Homeland Security (2016) "*Freedom of Information Act (FOIA)*". Tilgjengelig fra: <https://www.dhs.gov/freedom-information-act-foia> (Hentet 10.11.16)
- How Stuff Works (2016): "*Is there a Web 1.0*". Tilgjengelig fra: <http://computer.howstuffworks.com/web-101.htm> (Hentet 10.11.16)
- Howard, Phillip. N (2011): "*Castells and the media*". Cambridge, Polity Press. Tilgjengelig fra: <http://bit.ly/2ftJAK> (Hentet 10.11.16)
- Huffington Post (2011): "*Anonymous vs. Zetas: Hackers Taking On The Drug Cartel*". Tilgjengelig fra: http://www.huffingtonpost.com/2011/11/02/anonymous-vs-zetas_n_1071767.html
- The Huffington Post (2014): "*Slacktivism*": The Downfall of Millennials". Tilgjengelig fra: http://www.huffingtonpost.com/charlotte-robertson/slacktivism-the-downfall-b_5984336.html (Hentet 10.11.16)
- IBTimes (2012): "*Exclusive: Anonymous Reveals 'Heavy Crossover of Personnel' with WikiLeaks*". Tilgjengelig fra: <http://www.ibtimes.co.uk/anonymous-wikileaks-hackers-syria-files-antisec-paranoia-363328> (Hentet 10.11.16)
- Independent (2015): "*Anonymous denies role in early Ku Klux Klan member leak*". Tilgjengelig fra: <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/anonymous-publishes-names-of-alleged-ku-klux-klan-members-a6718811.html> (Hentet 10.11.16)
- Independent (2015): "*Anonymous: How the Guy Fawkes mask became an icon of the protest movement*". Tilgjengelig fra: <http://anonhq.com/be-anonymous/>
- Independent (2016): "*Anonymous OpTrump: Hackers launch 'total war' on Donald Trump in revenge for 'hateful campaign'*". Tilgjengelig fra: <http://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/news/anonymous-optrump-hackers-launch-total-war-on-donald-trump-in-revenge-for-hateful-campaign-a6931696.html> (Hentet 10.11.16)
- Intro to Digital Media Studies (2013): "*Hacktivism to Slacktivism: The Backlash of Anonymous Culture*" <https://uwenglish293.wordpress.com/2013/11/21/hacktivism-to-slacktivism-the-backlash-of-anonymous-culture/> (Hentet 10.11.16)
- ITweb (2014): "*Take action: activism, hacktivism, slacktivism*". Tilgjengelig fra: http://www.itweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=70150 (Hentet 10.11.16)

- Jacobsen, Teglskov Jeppe (2014): "*Kampen for en klar sondring i cyberspace*". Tilgjengelig fra: <https://www.econstor.eu/dspace/bitstream/10419/120389/1/788486586.pdf> (Hentet 10.11.16)
- Jones, Shaina og Jay Ward Brown (2011): "*The Assange Effect: WikiLeaks, The Espionage Act And The Fourth Estate*". Tilgjengelig fra: [http://www.lskslaw.com/documents/WikiArticle\(00445013\).PDF](http://www.lskslaw.com/documents/WikiArticle(00445013).PDF) (Hentet 10.11.16)
- Journalen (2011): "*WikiLeaks' mest omtalte lekkasjer*". Tilgjengelig fra: <http://journalen.hioa.no/usa/2011/05/wikileaks-mest-omtalte-lekkasjer> (Hentet 10.11.16)
- Jørgensen, Marianne Winther og Louise Phillips (2013): "*Diskursanalyse som teori og metode*"
Roskilde: Roskilde Universitetsforlag
- Kampfner, John (2011): "*WikiLeaks turned the tables on governments, but the power relationship has not changed*". Tilgjengelig fra: <http://www.theguardian.com/media/2011/jan/17/wikileaks-governments-journalism> (Hentet 10.11.16)
- Klandermans, Bert og Conny Roggeband (2010): "*Handbook of Social Movements Across Disciplines*". West- Sussex: Wiley-Blackwell. Tilgjengelig fra: <https://goo.gl/14NRFj> (Hentet 10.11.16)
- Know Your Meme (2003): "*4Chan - About*". Tilgjengelig fra: <http://knowyourmeme.com/memes/sites/4chan> (Hentet 10.11.16)
- Kongerike Norges Grunnlov (1814): "*Om den dømmende makt*". Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17#KAPITTEL_4http (Hentet 10.11.16)
- Langman, Lauren (2005): "*From virtual public spheres to global justice: a critical theory of internetworked social movements*". Tilgjengelig fra: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.0735-2751.2005.00242.x/epdf> (Hentet 10.11.16)
- Lee, Yu-Hao og Gary Hsieh (2013): "*Does Slacktivism Hurt Activism?: The Effects of Moral Balancing and Consistency in Online Activism*". Tilgjengelig fra: <https://faculty.washington.edu/garyhs/docs/lee-chi2013-slacktivism.pdf> (Hentet 10.11.16)
- Make Use Of (2013): "*Can You Really Be Anonymous Online?*" Tilgjengelig fra: <http://www.makeuseof.com/tag/can-you-really-be-anonymous-online/> (Hentet 10.11.16)
- Make Use Of (2015): "*Hashtag Activism: #Powerful or #pointless?*" Tilgjengelig fra: <http://www.makeuseof.com/tag/hashtag-activism-powerful-pointless/> (Hentet 10.11.16)

- Mail Online (2010): *"Just like out of a Bond film: Inside the astonishing subterranean WikiLeaks bunker"*. Tilgjengelig fra: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1337014/WikiLeaks-bunker-Julian-Assanges-subterranean-Bond-villain-den.html> (Hentet 10.11.16)
- Mail Online (2010): *"WikiLeaks are a bunch of terrorists, says leading US congressman as No10 warns of threat to national security"*. Tilgjengelig fra: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1333879/WikiLeaks-terrorists-says-leading-US-congressman-Peter-King.html>(Hentet 10.11.16)
- Motherboard (2016): *"All signs point to Russia being Behind the DNC Hack"*. Tilgjengelig fra: <http://motherboard.vice.com/read/all-signs-point-to-russia-being-behind-the-dnc-hack> (Hentet 10.11.16)
- Mother Jones (2015): *"Inside Anonymous Messy Cyber war Against ISIS"* <http://www.motherjones.com/politics/2015/11/anonymous-hacking-isis-ghost-security> (Hentet 10.11.16)
- MIT Technology Review (2016): *"Everything You Need to Know About WikiLeaks"* <https://www.technologyreview.com/s/421949/everything-you-need-to-know-about-wikileaks/>(Hentet 10.11.16)
- Naked Security (2016) *"Anonymous launches OnionIRC - a school for hacktivists on the dark web"*. Tilgjengelig fra: <https://nakedsecurity.sophos.com/2016/04/22/anonymous-launches-onionirc-a-school-for-hacktivists-on-the-dark-web/> (Hentet 10.11.16)
- NBC News (2011): *"Anonymous wins victory in drug cartel fight"*. Tilgjengelig fra: http://www.nbcnews.com/id/45169382/ns/technology_and_science-security/t/anonymous-wins-victory-drug-cartel-fight/-_WCL4MhIrLMU (Hentet 10.11.16)
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet (2016): *"Kan sikkerhet styres? En vurdering av sårbarheter og risiko i Norge"*. Tilgjengelig fra: https://www.nsm.stat.no/globalassets/rapporter/rapport-om-sikkerhetstilstanden/nsm_risiko_2016.pdf (Hentet 10.11.16)
- National Cyber security Institute (2015): *"Federal, state governments struggling with cyber security expertise"*. Tilgjengelig fra: <http://www.nationalcybersecurityinstitute.org/government/federal-state-governments-struggling-with-cybersecurity-expertise/> (Hentet 10.11.16)
- Nato Nytt (2011): *"Nye trusler: internettdimensjonen"*. Tilgjengelig fra: <http://www.nato.int/docu/review/2011/11-september/Cyber-Threads/NO/index.htm> (Hentet 10.11.16)
- NATO Parliamentary Assembly (2011): *"Information and National Security"*. Tilgjengelig fra: <http://www.nato-pa.int/default.Asp?SHORTCUT=2443>

Nettavisen (2010): "Demokratiet på prøve: Avsløringene setter menighetene på tiltalebenken - og mediene på prøve." <http://m.nettavisen.no/nyheter/demokratiet-pa-prve/3043240.html>(Hentet 10.11.16)

Network World (2012): "INTERPOL: Lack of international laws, recourses hurts cybercrime fight". Tilgjengelig fra: <http://www.networkworld.com/article/2222039/malware-cybercrime/interpol--lack-of-international-laws--resources-hurts-cybercrime-fight.html> (Hentet 10.11.16)

NOU 1999:27 (1999): *Ytringsfrihed bør finde Sted - Forslag til ny Grunnlov § 100*". Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1999-27/id142119/?ch=6> (Hentet 10.11.16)

NRK (2011): "Derfor bruker de disse maskene". Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/kultur/historien-bak-guy-fawkes-maskene-1.7836790>(Hentet 10.11.16)

NRK (2015): "Avslørte sannheten om Vietnamkrigen; De sa jeg hadde blod på hendene". Tilgjengelig fra: https://www.nrk.no/urix/avslorte-sannheten-om-vietnamkrigen_-_de-sa-jeg-hadde-blod-pa-hendene-1.12392643 (Hentet 10.11.16)

Nytid (2015): "Fra taktisk til strategisk overvåkning" <https://www.nytid.no/fra-taktisk-til-strategisk-overvakning/> (Hentet 10.11.16)

Nyhetsspeilet (2012): "Er WikiLeaks Internets 9/11". Tilgjengelig fra: <http://www.nyhetspeilet.no/2010/12/er-wikileaks-internets-911/> (Hentet 10.11.16)

Oxford Dictionaries 1 (2016): "Slacktivism". Tilgjengelig fra: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/slacktivism> (Hentet 10.11.16)

Oxford Dictionary 2 (2016): "Lulz". Tilgjengelig fra: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/lulz> (Hentet 10.11.16)

PBS (2010): "Who Are the 'Anonymous' Hackers Supporting WikiLeaks?" Tilgjengelig fra: <http://www.pbs.org/newshour/rundown/deciphering-the-murky-world-of-hackers-supporting-wikileaks/> (Hentet 10.11.16)

PC Advisor (2016): "What is the Dark Web?" Tilgjengelig fra: <http://www.pcadvisor.co.uk/how-to/internet/what-is-dark-web-how-access-dark-web-deep-joc-beautifulpeople-3593569/> (Hentet 10.11.16)

PC World (2008): "Hackers Hit Scientology With Online Attack". Tilgjengelig fra: <http://www.pcworld.com/article/141839/article.html> (Hentet 10.11.16)

Regjeringen (2015): "Viktig å verne om pressefriheten". Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/viktig-a-verne-om-pressefriheten/id2409582/>

RT (2013): "Demanding the right to digitally protest: Hacktivists petition the White House to legalize

- DDoS*". Tilgjengelig fra: <https://www.rt.com/usa/us-ddos-attacks-legal-736/>
- RT (2015): "#OpParis: Anonymous takes down 5, 500 ISIS Twitter accounts". Tilgjengelig fra: <https://www.rt.com/news/322427-anonymous-isis-twitter-accounts/>
- Scientific American (2010): "*How Has WikiLeaks Manages To Keep Its Web Site Up and Running?*" Tilgjengelig fra: <https://www.scientificamerican.com/article/wikileaks-assange-persistence-of-info/>
- Seippel, Ørnulf (2003): "*Sosiale bevegelser: Innføring, oversikt, utfordringer*". Sosiologisk tidsskrift nr.2, 11- årgang. Oslo: Universitetsforlaget. Hentet fra : http://home.vikenfiber.no/seippel/Seippel_SosBev.pdf (Hentet 10.11.16)
- Slaatta, Tore (2002): "*Digital makt*". Trondheim: Gyldendal
- Spiegel (2010): "*The Only Option Left for Me Is an Orderly Departure*". Tilgjengelig fra: <http://www.spiegel.de/international/germany/wikileaks-spokesman-quits-the-only-option-left-for-me-is-an-orderly-departure-a-719619.html> (Hentet 10.11.16)
- Stanford (2010): "*Hactivism*". Tilgjengelig fra: <https://cs.stanford.edu/people/eroberts/cs181/projects/2010-11/Hactivism/what.html> (Hentet 10.11.16)
- Stiftelsen SOR (1999) "*Sosiale nettverk*". Tilgjengelig fra: <http://kurs.helsekompetanse.no/fritidkultur/16868> (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon (2009): "*aktivisme*". Tilgjengelig fra: <https://snl.no/aktivisme> (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon 1 (2015) "*DARPA*" <https://snl.no/DARPA> (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon 2 (2014): "*Internettets historie*" https://snl.no/Internetts_historie (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon 3 (2015) "*World wide web*". Tilgjengelig fra: [https://snl.no/World Wide Web](https://snl.no/World_Wide_Web)
- Store norske leksikon 4 (2015): "*Guy Fawkes*". Tilgjengelig fra: [https://snl.no/Guy Fawkes](https://snl.no/Guy_Fawkes) (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon 5 (2009): "*Janus ansikt*". Tilgjengelig fra: <https://snl.no/janusansikt> (Hentet 10.11.16)

- Store norske leksikon 6 (2016): "*Enzymer*". Tilgjengelig fra:
<https://snl.no/enzymer> (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon 7 (2014): "legitimitet". Tilgjengelig fra:
<https://snl.no/legitimitet> (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon 8 (2016): "*Jordstengel - botanikk*". Tilgjengelig fra:
<https://snl.no/jordstengel/botanikk> (Hentet 10.11.16)
- Store norske leksikon 9 (2014): "samhandling". Tilgjengelig fra:
<https://snl.no/samhandling> (Hentet 10.11.16)
- Stortinget (2014): § 100: "*FpU om ytringsfrihet*". Tilgjengelig fra:
<https://www.stortinget.no/no/Grunnlovsjubileet/Debatt/Unge-politiske-stemmer-om-Grunnloven/-100-FpU-om-ytringsfrihet/> (Hentet 10.11.16)
- Technopedia 1 (2016): "*Cyberactivism*". Tilgjengelig fra:
<https://www.techopedia.com/definition/27973/cyberactivism> (Hentet 10.11.16)
- Techopedia (2016): "*Web 1.0*".
Tilgjengelig fra: <https://www.techopedia.com/definition/27960/web-10>(Hentet 10.11.16)
- Jacobsen, Jeppe Teglskov (2014): "Kampen for en klar sontring i cyberspace: Kriminalitet, lulz, hacktivism, spionasje, terrorisme, sabotasje, eller krig?" Tilgjengelig fra:
<http://docplayer.dk/4014422-Diis-report-diis-report-jeppe-teglskov-jacobsen.html> (Hentet 10.11.16)
- The Atlantic (2015): "*How ISIS Succeeds on Social Media Where #StopKony Fails*". Tilgjengelig fra:
<http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/03/how-isis-succeeds-where-stopkony-fails/387859/> (Hentet 10.11.16)
- The Conversation (2016): "*Donald Trump Tweeted Himself Into The White House*". Tilgjengelig fra:
<http://theconversation.com/donald-trump-tweeted-himself-into-the-white-house-68561>(Hentet 10.11.16)
- The Economist (2011): "*War in the fifth domain*". Tilgjengelig fra:
<http://www.economist.com/node/16478792> (Hentet 10.11.16)
- The Economist (2010): "*War in the fifth domain*". Tilgjengelig fra:
<http://www.economist.com/node/16478792> (Hentet 10.11.16)
- The Economist (2013): "*Foreign correspondents - amateur journalists creates jobs for professionals*".
Tilgjengelig fra: <http://econ.st/13qvGyG> (Hentet 10.11.16)

The Economist (2014): "*How Guy Fawkes Became the Face of Post-Modern Protest*". Tilgjengelig fra: <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2014/11/economist-explains-3>

The Free Dictionary (2014): "*Script Kiddie*". Tilgjengelig fra: <http://www.thefreedictionary.com/Script+kitties>

The Guardian (2010): "Clicktivism is ruining left activism". Tilgjengelig fra: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2010/aug/12/clicktivism-ruining-leftist-activism> (Hentet 10.11.16)

The Guardian 2 (2010): "*A sad day for the US if the Espionage Act is used against WikiLeaks*". <https://www.theguardian.com/commentisfree/libertycentral/2010/dec/15/wikileaks-us-espionage-act> (Hentet 10.11.16)

The Guardian (2011): "*WikiLeaks turned the tables on governments, but the power relationship has not changed*". Tilgjengelig fra: <http://www.theguardian.com/media/2011/jan/17/wikileaks-governments-journalism> (Hentet 10.11.16)

The Guardian (2012): "*Anonymous distances itself from WikiLeaks*". Tilgjengelig fra: <http://www.theguardian.com/technology/2012/oct/12/anonymous-distances-itself-wikileaks> (Hentet 10.11.16)

The Guardian (2015): "*FBI put Anonymous 'hactivist' Jeremy Hammond on terrorism watch list*". Tilgjengelig fra: <https://www.theguardian.com/us-news/2015/feb/02/fbi-anonymous-hactivist-jeremy-hammond-terrorism-watchlist> (Hentet 10.11.16)

The Guardian (2014): "*WikiLeaks has created a new media landscape*". Tilgjengelig fra: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/feb/04/wikileaks-created-new-media-landscape> (Hentet 10.11.16)

The Hacker News (2011): "*Operation Bahain (#opbahrain) - Anonymous Press*". <https://thehackernews.com/2011/02/operation-bahrain-opbahrain-anonymous.html> (Hentet 10.11.16)

The Huffington post (2014): "*Are you a slacktivist?*" Tilgjengelig fra: http://www.huffingtonpost.com/adam-grant/are-you-a-slacktivist_b_4390258.html (Hentet 10.11.16)

The Huffington Post (2011): "*Anonymous vs. Zetas: Hackers Taking On The Drug Cartel*". Tilgjengelig fra: http://www.huffingtonpost.com/2011/11/02/anonymous-vs-zetas_n_1071767.html (Hentet 10.11.16)

The Humanity Party (2016): "*The Humanity Party*". Tilgjengelig fra: <http://humanityparty.com/> (Hentet 10.11.16)

The Inquirer (2015): "*Is 'hactivism' a form of terrorism?*" Tilgjengelig fra: <http://www.dvcinquirer.com/opinion/2015/02/24/hactivism-a-form-of-terrorism/> (Hentet 10.11.16)

The New Yorker (2010): "*Small Change*". Tilgjengelig fra:

- <http://www.newyorker.com/magazine/2010/10/04/small-change-malcolm-gladwell>(Hentet 10.11.16)
- The Scientific American (2010) *"How will WikiLeaks transform mainstream media?"* Tilgjengelig fra: <https://www.scientificamerican.com/article/wikileaks-transform-media/> (Hentet 10.11.16)
- Technopedia (2016): *"What is the World Wide Web"*. Tilgjengelig fra: <https://www.techopedia.com/definition/5217/world-wide-web-www> (Hentet 10.11.16)
- The Telegraph (2010): *"WikiLeaks' 10 greatest stories"*. Tilgjengelig fra: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/afghanistan/8070253/Wikileaks-10-greatest-stories.html> (Hentet 10.11.16)
- Telegraph 2 (2010): *"WikiLeaks release: Why law is powerless to stop WikiLeaks from publishing"*. Tilgjengelig fra: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/8152285/WikiLeaks-release-Why-law-is-powerless-to-stop-WikiLeaks-from-publishing.html> (Hentet 10.11.16)
- The Telegraph (2016): *"Why is Julian Assange still inside the embassy of Ecuador"*. Tilgjengelig fra: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/wikileaks/11681502/Why-is-Julian-Assange-still-inside-the-embassy-of-Ecuador.html> (Hentet 10.11.16)
- The Verge (2013): *"Cyberpunk rising: WikiLeaks, encryption, and the coming surveillance dystopia"*. Tilgjengelig fra: <http://www.theverge.com/2013/3/7/4036040/cyberpunks-julian-assange-wikileaks-encryption-surveillance-dystopia> (Hentet 10.11.16)
- The Washington Post (2016): *"Lack of digital talent adds to cyber security problems"*. Tilgjengelig fra: <https://www.washingtonpost.com/news/federal-eye/wp/2015/07/19/lack-of-digital-talent-adds-to-cybersecurity-problems/> (Hentet 10.11.16)
- The White House (2016): *"Transparency and Open Government"*. Tilgjengelig fra: https://www.whitehouse.gov/the_press_office/TransparencyandOpenGovernment (Hentet 10.11.16)
- Time (2010): *"WikiLeaks' War on Secrecy: Truth's Consequences"*. Tilgjengelig fra: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,2034488,00.html> (Hentet 10.11.16)
- The Washington Post (2015): *"Lack of digital talent adds to cyber security problems"*. Tilgjengelig fra: <https://www.washingtonpost.com/news/federal-eye/wp/2015/07/19/lack-of-digital-talent-adds-to-cybersecurity-problems/> (Hentet 10.11.16)
- U.S. Department of the Treasury (2016): *"Freedom of Information Act"*. Tilgjengelig fra: <https://www.treasury.gov/FOIA/Pages/index.asp> (Hentet 10.11.16)
- U.S Security and Exchange Commission (1999): *"Freedom of Information Act Exemptions"*. Tilgjengelig fra: <https://www.sec.gov/foia/nfoia.htm> (Hentet 10.11.16)

- Vegh (2002): *"Hacktivists or Cyber terrorists? The Changing Media Discourse on Hacking"*. Tilgjengelig fra: <http://firstmonday.org/article/view/998/919> (Hentet 10.11.16)
- Wark, McKenzie (2004) *"A Hacker Manifesto"*. Tilgjengelig fra: http://meetopia.net/virus/pdf-ps_db/Wark_A-Hacker-Manifesto.pdf (Hentet 10.11.16)
- Wired (2008): *"Hackers Assault Epilepsy Patients via Computer"*. Tilgjengelig fra: <http://archive.wired.com/politics/security/news/2008/03/epilepsy> (Hentet 10.11.16)
- Wired (2010): *"WikiLeaks Posts Mysterious 'Insurance' File"*. Tilgjengelig fra: <https://www.wired.com/2010/07/wikileaks-insurance-file/> (Hentet 10.11.16)
- Wired (2016): *"Hacker Lexicon: What are white hat, gray hat, and black hat hackers?"* Tilgjengelig fra: <https://www.wired.com/2016/04/hacker-lexicon-white-hat-gray-hat-black-hat-hackers/> (Hentet 10.11.16)
- Washington Post (2016): *"I'm a muslim, a woman and an immigrant. I voted for Trump"*. Tilgjengelig fra: <https://www.washingtonpost.com/news/global-opinions/wp/2016/11/10/im-a-muslim-a-woman-and-an-immigrant-i-voted-for-trump/> (Hentet 10.11.16)
- WikiLeaks (2016): *"WikiLeaks"*. Tilgjengelig fra: <https://wikileaks.org/> (Hentet 10.11.16)
- WikiLeaks, About (2011): *"About"*. Tilgjengelig fra: <https://wikileaks.org/About.html> (Hentet 10.11.16)
- WikiLeaks (2016): *"Donate"*. Tilgjengelig fra: <https://shop.wikileaks.org/donate> (Hentet 10.11.16)
- WikiLeaks , Partners (2016): *"Partners"*. Tilgjengelig fra: <https://wikileaks.org/-Partners-.html> (Hentet 10.11.16)
- WikiLeaks (2016) : *"WikiLeaks"*. Tilgjengelig fra: <https://wikileaks.org/> (Hentet 10.11.16)
- Your Dictionary (2004): *"Cypherpunks"*. Tilgjengelig fra: <http://www.yourdictionary.com/cypherpunks> (Hentet 10.11.16)
- Zimmerman, LL.M (2014): *"International Laws and 'Cyberspace'."* Tilgjengelig fra: <http://www.esil-sedi.eu/node/481> (Hentet 10.11.16)
- 4Chan (2016): *"4Chan"*. Tilgjengelig fra: <http://www.4chan.org/> (Hentet 10.11.16)

